Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз. ● ЕРА, 28 МАРТ, 1985 ШУ ● № 37 (7072). ● Мах 3 кеп.

РСФСР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА СЕССИ

26 марта Москве, Йоккхача Кремлевски дворецe хьайиллар цхьайттазлагIа хержача РСФСР Лакхехьарча Совета цхьоалагIа сесси.

ЧIоагIа, дIаьхдаь тIараш а детташ, ура а айтта, тIаийцар депутаташех хьалхашех новкъостий М. С. Горбачев, Г. А. Алиев, В. И. Воротников, В. В. Гришин, А. А. Громыко, М. С. Соломенцев, П. Н. Демичев, В. И. Долгих, В. В. Кузнецов, Б. Н. Пономарев, В. М. Чебриков, М. В. Зимянин, И. В. Капитонов, Е. К. Лигачев, Н. И. Рыжков.

Иист ца хулаш минут яккхарца сий деш дагалаьцар депутаташа кхелха Константин Устинович Черненко.

Сессе массава раьза а волаш РСФСР Лакхехьарча Совета председателалла хержар депутат Н. М. Грибачев — яздархо, «Советски Союз» яхача журнала керттера редактор. Иштта хержар РСФСР Лакхехьарча Совета Председатела заместителаш. Сессе ден повестка чIоагIйир депутаташа. Цунна юкъе дихьад дешаш: РСФСР Лакхехьарча Совета Мандатни комиссе хоржилга, республика Лакхехьарча Совета Президиум хоржилга, РСФСР Лакхехьарча Совета Массеаара комиссеш вIашагIйоххилга, РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Указаш чIоагIделга, РСФСР Министрий Совет вIашагIйоллилга, РСФСР халкъа тIахьожама Комитет вIашагIйоллилга, РСФСР Лакхехьара суд хоржилга, КПСС ЦК октябрьски (1984 ш.) Пленума решенешка хьежжа лаьтташта мелиораци яра, мелиорированни лаьттаех пайда эцара эффективность лакхъяра йIаьхчача ханара программа чакхъяккхар духьа РСФСР советски боахамеи органаша беш бола организаторски болх чIоагIбара де дезарий хьакъехьа.

Сессе хержача Мандатни комиссе доклад чакхъяьккачул тIехьагIа РСФСР Лакхехьарча Совета Президиум хархарах дола дош дувца болабелар депутаташ.

КПСС Центральни Комитето тIадиллара гIа, РСФСР Лакхехьарча Совета партийни группой старейшинай советой хьал а доецаш, КПСС ЦК секретара депутата Е. К. Лигачева предложени елар РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Председателалла депутат, хIана РСФСР Министрий Совета Председатела хьалхарча заместителалла болх беш вола В. П. Орлов харжа аьнна.

Из предложени массава раьза а волаш тIаийцар.

Иштта хержар республика Лакхехьарча Совета Президиума Председатели заместителаш, секретарь, членаш.

ВIашагIъехкай РСФСР Лакхехьарча Совета Массаара комиссеш.

Сессе Iойийцар РСФСР Конституцега хьежжа республика Министрий Совето ший декхараш кхоачашдаьйнаргаш лоархIаш хиларен РСФСР Лакхехьарча Совета хьалхашка ший полномочеш Iойохкаш хиларен хьакъехьа РСФСР Лакхехьарча Совета Председатела цIерагIа хьачуенна РСФСР Министрий Совета заявлени.

Къамаьл де дош ду КПСС ЦК секретара депутата Н. И. Рыжкова. Цо предложени елар РСФСР Министрий Совето баь болх къоабалбеш юха а республика Министрий Совета Председателалла депутат В. И. Воротников хьоржаен. Российски Федераце правительства составах йола предложенеш хьачулугга цунна тIа а дилла.

Российски Федераце правительства баь болх къоабалбеш бола соцам тIаийцар РСФСР Лакхехьарча Совето. РСФСР Министрий Совета Председателалла хьожавир депутат В. И. Воротников.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума секретара Х. П. Нешкова яьча доклада гIа РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Указаш чIоагIдир депутаташа, доагIаш дола законаш соцамаш тIаийцар.

Республика Министрий Совета Председатела депутата В. И. Воротникова енача предложенегIа РСФСР правительства состав чIоагIйир.

РСФСР Министрий Совето дIахо бе безача балхах лаьца заявлени йир В. И. Воротникова. Республика правительства дIахо бергболча балха керттера лостамаш къоабалдеш бола соцам тIаийцар Лакхехьарча Совето.

Российски Федераце Лакхехьарча Совето РСФСР халкъа тIахьожама Комитет вIашагIъеллар, РСФСР Лакхехьара суд хержар.

КПСС ЦК октябрьски (1984 ш.) Пленума решенешка хьежжа лаьтташта мелиораци яра, мелиорированни лаьттаех пайда эцара эффективность лакхъяра йIаьхчача ханара программа чакхъяккхар духьа РСФСР советски боахамеи органаша беш бола организаторски болх чIоагIбара де дезарий хьакъехьа доклад йир РСФСР Министрий Совета Председатела хьалхарча заместителаа депутата Л. Б. Ермина.

Мелиоративни гIирсаш хьаллара, юртбоахама лаьттаех хьурмат деш эффективное пайда эцара дешаш, белгалдаьккхар докладчика, РСФСР Лакхехьарча Совета, республика Министрий Совета, халкъа депутатий моттигерча Советий теркама юкъеметте латт. Российски Федераце мелиоративни гIирсаш хьалдечара гIуланаш дувцаш, оратора белгалдаьккхар, мелиораци парте аграрни политика лоархIамегIара лостам хилар. Мелиораце йIаьхача ханара программа кхоачашъяр — белгала деррига халкъа гIулакх. Моттигерча Советаша цу балха шерагIа юкъеуза еза агропромышленни комплексана чуйоагIа предприятеши организацеши четтел, халкъа боахама кхыча доаньой праш а.

Докладах лаьца прениш йолаелар.

* * *

27 марта Йоккхача Кремлевски дворецe тIеххьара заседани хилар цхьайттазлагIа хержача РСФСР Лакхехьарча Совета цхьоалагIа сессе.

Депутаташи хьаьшаши чIоагIа, дIаьхдаь тIоараш токарца тIаийцар новкъостий М. С. Горбачев, Г. А. Алиев, В. И. Воротников, В. В. Гришин, А. А. Громыко, М. С. Соломенцев, П. Н. Демичев, В. И. Долгих, В. В. Кузнецов, Б. Н. Пономарев, В. М. Чебриков, М. В. Зимянин, И. В. Капитонов, Е. К. Лигачев, Н. И. Рыжков.

Депутаташа дийца даьккхар КПСС ЦК октябрьски (1984 ш.) Пленума решенешка хьежжа лаьтташта мелиораци яра, мелиорированни лаьттаех пайда эцара эффективность лакхъяра йIаьхчача ханара программа кхоачашъяр духьа РСФСР советски боахамеи органий организаторски болх чIоагIбара де дезарех дола дош.

РСФСР Лакхехьарча Совето боагIаш бола соцам тIаийцар.

Цу тIехь сессе болх чакхбаьлар.

(ТАСС).

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиум хархарах бола

Российски Советски Федеративни Социалистически Республика Лакхехьарча Совета

С О Ц А М

Российски Советски Федеративни Социалистически Республика Лакхехьарча Совето **соцам бу:**

Укх составах латта РСФСР Лакхехьарча Совета Президиум харжа:

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель:

Орлов Владимир Павлович — Красноярски края Кански хоржамий округагара депутат.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела заместителаш:

Иванова Татьяна Георгиевна — гор. Москвай Новогиреевски хоржамий округагара депутат.

Султанов Файзулла Валеевич — Башкирски АССР Кировски хоржамий округагара депутат, Башкирски АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель.

Бадиев Александр Алексеевич — Бурятски АССР Джидински хоржамий округагара депутат, Бурятски АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель.

Умалатов Алипаша Джалалович — Дагестански АССР Кизилюртовски хоржамий округагара депутат, Дагестански АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель.

Чабдаров Борис Касимович — Черсий-Балкхарой АССР Прохладненски хоржамий округагара депутат, Черсий-Балкхарой АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель.

Цакиров Геннадий Григорьевич — ГIалмакхой АССР Яшкульски хоржамий округагара депутат, ГIалмакхой АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель.

Сенькин Иван Ильич — Карельски АССР Ленински хоржамий округагара депутат, Карельски АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель.

Сюткин Альберт Федорович — Коми АССР Княжпогостски хоржамий округагара депутат, Коми АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель.

Романов Виталий Иосифович — Марийски АССР Сернурски хоржамий округагара депутат, Марийски АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель.

Пиксаев Александр Осипович — Мордовски АССР Пролетарски хоржамий округагара депутат, Мордовски АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель.

Сабанов Тотраз Бакгериевич — Къулбаседа-ХIирий АССР Кировски хоржамий округагара депутат, Къулбаседа-ХIирий АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель.

Багаутдинов Анвар Вадретдинович — Татарски АССР Тетюшски хоржамий округагара депутат, Татарски АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель.

Ондар Чимит-Доржу Байырович — Тувински АССР Кызылски хоржамий округагара депутат, Тувински АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель.

Тубылов Афанасий Ильич — Удмуртски АССР Увински хоржамий округагара депутат, Удмуртски АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель.

Боков Хазбикар Хакяшевич — Нохч-ГIалгIай АССР Гудермесски хоржамий округагара депутат, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель.

Петров Александр Петрович — Чувашски АССР Батыревски хоржамий округагара депутат, Чувашски АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель.

Григорьева Людия Николаевна — Якутски АССР Северни хоржамий округагара депутат, Якутски АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь

Нешков Хрисанф Павлович — Ярославски области Фрунзенски хоржамий округагара депутат.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума членаш:

Алексенцева Валентина Герасимовна — Оренбургски области Бузулукски хоржамий округагара депутат, Грачевски района халкъа депутатий Старояшкински юрта Совета исполнительни комитета председатель.

Андрианов Владимир Владимирович — Башкирски АССР Индустриальни хоржамий округагара депутат, ВЛКСМ ЦК секретарь.

Барышникова Ольга Васильевна — Кировски области Яранcки хоржамий округагара депутат, Яранcки района Никольски юкъерча школа директора заместитель.

Боков Владимир Анатольевич — Новосибирски области Барабински хоржамий округагара депутат, халкъа депутатий Новосибирски областной совета исполнительни комитета председатель.

Борисов Леонид Александрович — гор. Москвай Брежневски хоржамий округагара депутат, КПСС Московски горкома секретарь.

Голубева Валентина Николаевна — Ивановски области Ленински хоржамий округагара депутат, В. И. Ленина цIерагIча Ивановски камвольни комбината ткачиха.

Долгий Анатолий Прокофьевич — Мурманск области Мончегорски хоржамий округагара депутат, В. И. Ленина цIерагIча «Североникель» яхача комбината плавильщикий бригадир.

Журкин Юрий Дмитриевич — Краснодарски края Курганински хоржамий округагара депутат, КПСС Краснодарски крайкома шоллагIа секретарь.

Зубов Анатолий Михайлович — Пермски области Кочевски хоржамий округагара депутат, КПСС Коми-Пермяцки окружкома хьалхара секретарь.

Исаков Валентин Иванович — Куйбышевски области Приморски хоржамий округагара депутат, легковой автомобилаш еча Волжски объединене («АвтоВАЗ») генеральни директор.

Копылов Яков Ильич — Хабаровски края Биробиджански хоржамий округагара депутат, Жугтий автономии области Биробиджански района «Заветы Ильича» яхача колхоза механизатор.

Лапонов Виктор Иванович — Иркутски области Падунски хоржамий округагара депутат, «Ангарстрой» яхача гIишлошъяра управлене № 568 йолча гIишлонмонтажни поезда наькъа монтерий бригадир.

Миронова Лидия Николаевна — Московски области Люберецки юрта хоржамий округагара депутат, Московски области Люберецки района «Петровское» яхача госплемзавода машинаца доахаи детта оператор.

Можаев Павел Петрович — гор. Ленинграда Кораблестроительни хоржамий округагара депутат, КПСС Ленинградски обкома шоллагIа секретарь.

Мороз Василий Андреевич — Ставропольски края Ипатовски хоржамий округагара депутат, Ставропольски края Апанасенковски района Ленина цIерагIча колхоза керттера зоотехник.

Овчинников Юрий Анатольевич — гор. Москвай Октябрьски хоржамий округагара депутат, СССР Iилмай Академе вице-президент, М. М. Шемякина цIерагIча биоорганически химе Института директор.

Пахмутова Александра Николаевна — Воронежски области Бобровски хоржамий округагара депутат, композитор, СССР композиторий Союза правлене секретарь.

Петракова Валентина Васильевна — Алтайски края Смоленски хоржамий округагара депутат, «Белокуриха» яхача берий саналторе керттера лор.

Рыжиков Михаил Борисович — Куйбышевски области Сергиевски хоржамий округагара депутат, юрта боахама болхлой профсоюза ЦК председатель.

Смирнова Вера Егоровна — Калинински области Заволжски хоржамий округагара депутат, М. И. Калинина цIерагIча Калинински вагонаш еча завода шлифовщица.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель В. ОРЛОВ.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Х. НЕШКОВ.

Москва, Кремль. 1985 шера 26 марта.

РСФСР Министрий Совет вIашагIйоллара бола

РСФСР Лакхехьарча Совета

С О Ц А М

Российски Советски Федеративни Социалистически Республика Лакхехьарча Совето **соцам бу:**

РСФСР Министрий Совет укх составе вIашагIйолла:

РСФСР Министрий Совета Председатель — **Воротников** Виталий Иванович.

РСФСР Министрий Совета Председатела хьалхара заместитель — **Гусев** Владимир Кузьмич.

РСФСР Министрий Совета Председатела хьалхара заместитель — **Ермин** Лев Борисович.

РСФСР Министрий Совета Председатела заместитель — **Алексанкин** Александр Васильевич.

РСФСР Министрий Совета Председатела заместитель — **Горшков** Леонид Александрович.

РСФСР Министрий Совета Председатела заместитель — **Дмитриев** Иван Николаевич.

РСФСР Министрий Совета Председатела заместитель — **Казаков** Василий Иванович.

РСФСР Министрий Совета Председатела заместитель — **Карпова** Евдокия Федоровна.

РСФСР Министрий Совета Председатела заместитель — **Лыкова** Лидия Павловна.

РСФСР Министрий Совета Председатела заместитель, РСФСР Паччахьалкхен плановни комитета председатель — **Масленников** Николай Иванович.

РСФСР Министрий Совета Председатела заместитель — **Чехарин** Евгений Михайлович.

РСФСР лакхехьарчеи юкъерчеи образоване министр — **Образцов** Иван Филиппович.

РСФСР геологе министр — **Ровнин** Лев Иванович.

РСФСР заготовкай министр — **Голубь** Николай Яковлевич.

РСФСР упалцIено лораяра министр — **Трубилин** Никола Тимофеевич.

РСФСР кхьча мехкашцарча гIулакхий министр — **Виноградов** Владимир Михайлович.

РСФСР культура министр — **Мелентьев** Юрий Серафимович.

РСФСР яйгача промышленноста министр — **Зателепа** Борис Иванович.

(ДIахододар 4-ча оагIо тIа).

КПСС Нохч-ГIалгIай областной комитета VII пленум

КАДРАЙ БЕХКТОКХАМ ЛАКХБЕ, БАЛХА СТИЛИ МЕТОДАШИ ЭРГАЙОАХАШ ТОАЕ

ХьалхагIа хоам баь ма хиллара, «КПСС ЦК установкашка хьежжа кадрови болх, партийни кулгалдара стили методаши эргайоахаш тоаяра дакъерча областной партийни организаце декхарий хьакъехьа» доклад йир парте Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара **В. К. ФОТЕЕВА.**

Партен халкъеи цхьоагIо, парте ленински никъ массе оагIорахьара къоабалбелга бокъонца дог тешадеш хьажоккхаш дар, аьлар цо, 11 марта йиннача аргIана йоацача КПСС ЦК Пленума решенеш деррига халкъо хьаллацар. Дерригача советски вахаца цхьана вай республика коммунисташи къахьегамхоши чакхдаха дезача гIулакхий низ бола, хьадда программа санна тIаийцар КПСС ЦК Пленуме новкъоста М. С. Горбачева дийцар, укх шера 13 марта Шеча майдан тIа хиннача траурни митинге цо даь къамаьл. Цар чулацай боахами культурен дегIаккувлара лоархIамегIарча проблемашта партен халкъеи тIайохийташ бола уйла, хьабийллаб мокх социально-культурни дегIабоалабелга сихдараи советски общества вахара ерригаоагIош эргайоахаш тоаяран тIаберзабаь парте стратегически никъ. Хьахьекхад дIахорча дукхача шерашта лаьрхIа актуальни проблемаш къестаяра наькъаш, хIинта пунца, цхьана хьадда белгалдаьд аргIанарча КПСС XXVII съезда кийчо ярах дола таханарча ден практически декхараш.

Республика партийни, советски, боахама органий, къахьегама коллективай низаш тIадерзадеш да, йоахар дIахо докладчика, общественни производствона интенсификаци яра керттерча лостамашта: Iилма-технически прогресс сихъяра ларда тIа къахьегама овсарлеи продукце дикаяра лакхъяра, производственни мощностех сихагIа караерзаяран царех бизза пайда эцара, экономе режим чIоагIъяра, коллективни подряд а къахьегама стимулироване хьийола формаш а юкъейоалаяра, къахьегам вIаштIехьбаккхара.

Партийни комитеташ уйла дукхагIа тIаахийта яьннай экономикеи культурен комплексно дегIаккхувлара, къаман болхлой класса отрядаш вIашагIйоххара, къахьегамхоши патриотически интернациональни кхетам бара, производствен управленей ерригача звеньяшка организованности дисциплиней чIоагIъяра, вIаштIехьа доацача, социалистически вахара хьисапа нормашца коммунистически моралаца тарлургдоацача хIамашца доаттIабеча къовсама дешашта.

ДIахо беш ба партийни организацей структура эргаяьккха тоаяра, коммунисташ балхаш тIа дIаийсбелга тоадара, боахамеи культуран гIирсаш хьаддеча керттерча участкашка партийни влияни чIоагIъяра тIаберзабаь болх.

Экономически социальни дегIаахара тIадерзадаьча низех, хIара дешна еча партийни йоекхонах цхьадола дика хIамаш хьехул. Карара пятилетка хьайолаелча денз планал совгIа маьхала яьккхай 83,8 миллион сома продукци. Керттерча даькъе кхоачашъеш я халкъа эшача изделеш товарни керда тайпаш арахецара, прогрессивни технологеш юкъеяхьара, производственни процессашта механизаци автоматизаци яра эзданеш. 1984 шера республика промышленность толаме кхоачашъяьй планал совгIа къахьегама овсарле лакхъяран продукци хьаргга дIадодар йохдаран парте ена задачеш. Алсамъяьннай гIишлошъеча организацей мощносташ, кIезиг-дукха лакхъеннай капитальни вложеней эффективность.

Дикача оагIорахьа хувцамаш хулаш доагIар транспорта, бувзама, бытовой гIуллакхаш дара система балха тIа.

Дукха лоархIаме мероприятеш чакхъяьхай экономика агропромышленни секторе. Цу дерригача хIамаша йиш хилийтай юртбоахама продукци дуккагIа яха, пачхьалкхенга ялат, боарто, лаш, тхьайка, шура, фуаш, тха доккхара пятилетка дяъ шера планаш кхоачашъе.

Цхьабакъда, карагIдьнинарий бе боагIача тайпара мах а беш, вай шаьра кхетаву, республика экономика дегIайоалаяра беча балха тIа кхоачамбоацараши къоастадеша дика дешаши кIезига па хилар. Дукхача къахьегама коллективаша даккха доагIар хьа ца доаккхаш дIаухийт капиталовложенеш, хьурмат ца деш дукха йоалу ахчей материалаш. Карарча шера планаш кхоачаш па еш йола предприятеш хIанз а кIезига яц; дукха моттигаш я гIулакх доацаш производства объемаш лохъеш, договорни поставкаш ца еш.

Лохача боараме производство лелаеш дола боахамаш да агропромышленни комплексе. Ше доачча тайпара тIалисса да дьттаннарен хьайбашкарен йоала дукха продукташ йохкара пачхьалкхен декхар. ХIанз а хайра дац хий дехкача лаьттанкара хьадоаккхар.

Теркал ца деш дига дукха хIамаш да гIишлошъеча организацей, транспорта, бувзама предприятей, гIулакхаш деча сфера, коммунальни боахама балха тIа.

1985 шера социалистически декхараши бIарчача цхьайттазлагIча пятилетка планаши кхоачашъелга Iалашдарал бехктокхамегIа а долаш декхар дац тахан. Из декхар толаме кхоачашдара дахаза дарг мел доаца организационни, политически, экономически непара гIулакхаш чакхдаха, дIахо йодача хана беча балха дика ларда йолла еза областной парторганизаце. Цу гIулакхий керттера дакъа да кадраша беш бола болх тоабар. Кадрови политика — лоархIамегIара, обществе хулаш йолча ерригача процессашта хьинаре воздействи яра партена новкъостая деш йола инструмент.

Парте моллагIа гIулакх дIадоладеш хилча, моллагIа декхараш кхоачашде цо лаьрхIача, массаза а керттера хийнад кадраш хьахоржилга, балхаш тIа дIаийсъелга, кхетаелга. В. И. Ленина хьийхад: «пахага гIолла делаю политика», «цхьанкха тайпа политика чакхъяккха йиш яц нах балхаш тIа хьежабарцеи хувцарцеи дIа ца гойташ».

Ерригача ханашта тешаме йола из ленински концепци актуальни тешамеи я тахан. 11-гIа пятилетка толаме чакхъяьккхара декхар кхоачашдеш бола мохк КПСС-о дегIаена социализм плана боарамагIеи массе оагIорахьарен эргалькка тоаяр санна белгалъяьхача коммунизм хьалъяра кердача рубежашта геттара гаргакхаьчача хана.

ДIахо хьалхашка этта декхараш кердеи чоалханеи хиларца дувзаденна кадраша беш боли болх тоабанза барг ца хиларах йола принципиальни установкаш массе оагIорахьара хьахьекхай КПСС XXVI съезда, ЦК ноябрьски (1982 ш.) цул тIехьагIа хинначеи Пленумий решенешка, Молдаве Компарте ЦК, КПСС Саратовски обкома отчетех лаьца КПСС ЦК-ас даьча соцамаш, кхыча документашка. ЙоагIеи дийзан хьахьекхад уж ЦК мартовски (1985 ш.) Пленуме КПСС ЦК Генеральни секретара новкъ. М. С. Горбачева даьча къамаьлаш.

Кадрови политика ленински принципашта тешаме йолча парте уйла тIаерзаю балха из участок хадданза эргайоахаш тоанза ярг ца хилара. Кадрови политика — творчески политика, из, дийна организм санна, хадданза дегIаух, кердача чулоацамца йIаьхий хул, исторически хьала башхалонашеи хIанзарча е кхьча хьалдача этапе латтача декхарий хьисапаеи хьежжа бакъъеши нийсъеши я.

Вай пленума керттера декхар — кадраша беш бола болх дIахо эргаоахаш тоабара, доагIар дийза хьадехаш вIаши кхоачашдайташ дола хьал Нохч-ГIалгIай парторганизаце дIахо чIоагIдара, партийни кулгала стиль чIоагIъяра чакхдоахаргдола гIулакхаш белгалдар.

Партийни комитеташеи организацешеи, кадраш шоаш хьахоржача, балхаш тIа дIаийсъеча, кхетаеча хана, боахамеи культуран гIирсаш хьалдара ерригача участкашта, цхьаннка а юкъера ца йоаккхаш, керте оттараш политически кхетам лаккха бола, гIулакх хоаш, нравственни оамалаш дика йолаш, наха лоархIаш, парте политика толаме чакхъяха хоаш бола кулгалхой хургбола гIулакх вIаштIехьдаккха деза.

Парте обкомо, цун бюрош секретариатош, ерригача партийни организаце къахьтта йоахко еш дола дош — партийни органий, партийни аппарата кадраш. Цар пайда эцаш приемаш, формаш, методаш масал хулаш, кхы органаш, ерригa кулгалду кадраш нийсъяла езаш йола ший тайпара эталон хулаш ма бий.

Партийни аппарата болх кхетамца вIаштIехьбаккхара белгалара опыт Iоаный парте Грозненски горкомо (нов. Семенов Н. И.). Укхаза бокъонца белгалдаьд отделийи цар болхлойи функциональни декхараш, тIадиллача гIулакха хьалхара бехктокхам лакхбаьб. Горкоме вIашагIъеллай кадрай балха стили методаши Iомаеши эргайоахаш тоаеши йола балха группа. Дика мел дола хIама чIоагIдy, цунца цхьана сихха хьагуча а доах, дIа а доах кхоачамбоацараш, харцахьарча хIамашта наькъаш дехк.

Коммунисташеи бахача дукхача нахеи лоархIаш болча, доккхача общественни хьинарцеи партийностацеи белгалбоалаш болча партийни комитетий болхлой бокъий отряд вIаштIехьаьннай республике. Тахан дика дешаш ца аьлча йиш яц Социалистически Къахьегама Турпалах, парте Шелковской райкома хьалхарча секретарах В. Г. Табацковайх. Вера Георгиевнас хьахьекхай ше юрта боахам дика бовзаш, нахаца та хоаш, царна эпараши цар хьешташи кхетадеш йола кулгалхо хиларца. Творчески. перспектива йолаш болх а беш, гIулакх ниттa леладе Iома бу цо районерa нхыбола партийнии боахамеи кулгалхой. Нахах тешаши доагIар дизза хьадехаца укхаза вIаштIехьдаьккхача гIулакхо дика аьттув боаккх района къахьегама коллективашка дика морально-психологически хьал вIаштIехьдаккхара, социально-экономически декхараш кхоачашдара.

Кадраш хьахаржарен кхетаярен гIулакх уйла тIайохийташ леладелга гуш да А. М. Карагичева керте латтача парте Наурски райкомо. Колхозийи совхозийи кулгалхой балхаш тIара ца хувцаро районага йиш хулийт, климатически хьалаш чоалхане доллаце а, даим дикхий производственни толамаш даха.

Дика кхеташ бола партийни кулгалхой шоаш хилар хьахьекхад цхьаболча парте райкомий хьалхарча секретараша, масала, Н. А. Айдинова, Л. П. Кизиловас, Г. Г. Махауре, А. А. Микиева. Керда, прогрессивни хIамаш хьаллувцаш уж хиларо дукхача даькъе сIо ду районашка общественни производства эффективность лакхъяра, дукха социальни проблемаш къестаяра.

(ДIахододар 2-ча оагIо тIа).

КПСС Нохч-ГІалгІІай областной комитета VII пленум

КАДРАЙ БЕХКТОКХАМ ЛАКХБЕ,

(ДІахьдадар. Доладур 1-ча оагІо тІа).

Укх тІеххьарча шерашка партийни балхаш тІа хьежабаьб ньона, хьинар долаш дика общеобразовательнии специальни кийчо йолаш бола новкъостий. Парте горкомийи райкомийи секретарий кхаь дакъах Іии дакъа, дукхагІбола отделий заведующеш инженерно-технически, экономически е юртбоахама образовани йолаш ба хІанз. Практико бакъду специалисташ лакхагІча гІуланхаш тІа ухийталга нийсагІен пайданагІен хилар. Партийни организацешка балха специальни знанеш, производственни опыт, организаторий навыкаш йолаш бола нах хьежабаро гІо ду экономикана партийни кулгалдара боарам лакхбира. Кхеталеш да, деш дола къамаьл боахамий кулгалхошта меттел доал дара, цар йоакхо вошта хьатІадара хьакъехьа доацилга. Партийни болх — из эггара хьалха нахаца беш бола болх ба.

ДІахобахьа беза вай специалисташ партийни аппаратерча балха тІа хьежабара тІаберзабаь никъ, цу хана нахаца болх бе уж Іомабара, коммунисташта хетачох ноггІортолга е, политически грамотно, кхеташ уйла е ховргдолаш хьалххебара къаьстта уйла тІа е йолийташ.

Партийни кулгала эффективность тоъал доаккхача дакъе хьалул юкхьанцарча партийни организацей гІулланхашка хьежна. Горкомашек райкомашен юкхьанцарча парторганизацешта хІара денна воздействи еча дукххача лостамашта юкъе лоархІамегІарчарех цаІ ба цу парторганизацей секретараща беш бола болх. Царех дукхагІбараш производстверча балхах мукъабаханза ба. Цу хьалашка чІоагІа лоархІаме да цар нийчох боарам хадданза лакхлулга.

Дукххача партийни комитеташий организацешен кадраща беча балха тІа хІанз а цІенхаштта кхоачамбоацараши теркал па деш дисахІамаши нийсдолийт. Укх тІеххьарча ханнаца Гудермесски городской парторганизаце да-даьр магийташ хиннад партийни паччахьалхени дисциплина, коммунистически морала принципаш телхвеш йолча кадрашта. Хьалха хиннача «Правда» яхача совхоза директора Ю. И. Абузарова, машинаькъа станце начальника И. Г. Ковкос, городской халкъа тІахьожама комитета председатела И. С. Садыкова, дукххача кхычар паччахьалкхе Іехвеш йола моттигаш лелаяь, шоашта хорарча гІуланхах зуламане пайда нийбаьб, быте лергІарбаьнна лийннаб. ХІаьта парте горкомо, хьалхагІа хиннача цуи хьалхарча секретара А. В. Волкова ира принципальни мах баьбац цу хІамай. Парте обкома бюрос балха тІара уж а кхыдола а кхоачамбоацараш бахьан долаш партийни бехктокхаме эзав КПСС горкома хьалхара секретарь, городской парторганизаце кулгал чІоагІдаьд.

Кадращца беча балха тІара кхоачамбоацараш бахьан долаш цкъа саийа дукххаза а критика яьй КПСС Урус-Мартановски райкома. Замечанешта жол луш, массаза а яхар мо, гІулакх сихха тоадергда аьле деш луш хиннад. Халахете а, из деш баказ барґбоацача организаторски политически балхаца бакъдеш хиннадац массаза а. Цудухьа дукха кхоачамбоацараш дІа ца доахаш дисад. Райкома бюрос хьалхагІа а санна ноггІортолга мела ю юкхьанцарча парторганизацеех, бе боагґІача тайпара болх бац партийни дисциплина телхаеращцен тайп-тайпара зуламаш деращцен. Уж хІамаш Іатиъ районе дукха социально-экономически дехкараш кхоачашдара. Ала деза, парте обкома отделаша а уж яле а е кхыяле а йола критически материалаш кийчъвьчул тІехьагІа, хьагучадаьха кхоачамбоацараш дІадоахача дакъа ца лоацилга, критика лаьрашта новкъостал ца делга. Из ма дарра аьлча, нийса да.

ХІанз а бокъонца цІенденна даьнадац вай партийни болхлой кхоачамболаш хьеже ца а хоржаш, сихонца, цар гІуланкийн политически наькъийн бокъонца анализ а ца еш. Хержаш йолча мегаргІйоацача практикох. Из бахьан долаш царех цхьабараш шоаита тІадилла гІуланхах лоархІабац, шоаех бенна тешам боабу. Масала, аллха цхьан 1984 шера парте Уставо дІаделхараш телхадарах, шоаш дисциплина йоаціаш хиларах гІуланхаш тІара дІабахаб партномий секретараш: Н. Анисимова цІерагІча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода — С. Д. Дацаев, Сунженски районц XIX партсъезда цІерагІа колхоза — Н. Г. Мулишев, Малгобекски района «Кавказ» яхача кхоиий совхоза — Р. М. Темирбиев, чурча гІуланхий министерства — С. С. Гачаев, кхыбараш.

Парте обкомо, горкомашен райкомашен деш чІоагІа оттадаьза дергдац партийни кадраш хьахоркачем кхетачек хана, партийни организаца балха хьежабе беза наха юкъе политически организаторски болх баь, опыт, геттара дика нравственни оамалаш йолаш, шоашкара дика масал а гоІташ нах шоашта тІехьабаха ховш бола принципиальни коммунисташ.

Областной парторганизаце лоархІамегІарча декхарех цаІ хила а хиннад, да а да эггара дукхагІа ликалаш, юкъеззача паччахьалкхен Іаьдала органий — халкъа депутатий Советий лоархІам парте социально-экономически политика чакхъяхара гІулакха лакхбелга.

Советски кадрий составе дика хувцамаш хиннад республике. Горрайисполкомашие берриге председателаши цар заместителаши лакхера образовани йолаш ба, царех дукхагІбараш партийни балха школа чакхъяьккха, халкъа боахама доакъой специалисташ ба.

Цхьабакъда, вай хІанз а вІаштІехьдаьнкхадац беррига советски болкхоша таорчесны, цІенача уйлаица, бокхача бехктохкамца болх белга. Кхоачем хилла инициатива йоацаш бу болх Октябрьски райисполкома председатела В. М. Жиганова, Веденски — С. Д. Сулейманова. Шоаш керте латта доаьхош тІехьадисара бехказло лехаш каст-каста объективни бахьанаш нхувл министерствай кулгалхоша, здравоохранене (нов. Камышникова), бытовой гІулакхаш дара (нов. Инуркаева), моттигерча промышленноста (нов. Магомадова,) цхьаболча кхычар. Цхьабакъда, из массаза а дац ишта. Духхьал дІаьаргда вай, министраши комитетий председателаши, республикански объединеней начальникаш вІалла аьттехьа а берригаш бац шоай гІуланхий критически мах беш, уж тІеньадисара бала болаш, уж тоадара де мел деэар деш.

Цхьайолча министерствайн ведомствайн аппарате хІанз а болх беш ба профессионалани кийчо хайре йоацаш, шоашта карарчарна хьалхошие авторитет йоацаш бола нах. Ер да аллха цхьа масал. Нов. Х. У. Такаев 1977 шера дене Урус-Мартановски района «Гехинский» совхоза директоралла болх беш хиннав. Цо болх беш ькхкача хана доахана деш дола Іаьсий шоазен ахалзен кІезигдениад, дукхагІа дайнад (аьлча кийса хургда, нов. Такиев зоотехника специальность йолаш хилар). ТІаккха фу? 1983 шера нов. Такаев болх чІоагІбе аьнна Къулбз-седа-Кавказски бройлерни птицефабрика директоралла хьожаваьв. 6 бетта болх а баь, ше раьза хиина дІаваьннав цигара (болх чІоагІбелга, оаш кхетадеш ма дарра, вІаштІехьдаьннадац). Цул тІехьагІа 3,5 бутт баьккхаб болх ца беш, хІаьта 1984 шера июле хьайбаш леладара гІулакха юрта боахама министра заместителалле хьожаваьв. ДоагІаш дола хаттар дича мегаргда: фу дага долаш хиннай юрта боахама министерство (нов. Арбиев) цу гІулакча тІа из оттаьвча хана? Гучох, лергІа дІахьежаиц укхаза НГІАССР Министрий Совет а, КПСС обкома юрта боахамен кхачан промышленностен отдела а сий довккхаш хІама дац из.

Лакхе латтача организацешта хьалхашка увзалуш уттаду дешаш министраша, ведомствай кулгалхоша. ХІанз вай республика уж дале а е кхыдале а дола доакъош — жилищно-коммунальни боахам, унахцІено лоралр, сомий-баьцдаарай боахам, бувзам — дегІанхувлара, республика къахьегама ресурсех бизза пайда эцаре, лаьтташка хий дехнара гІулакх дегІадоаладара, кхыдола балхаш дара лоархІаме, комплексни дукха программаш кийчъяй. Уж программаш кхоачашъяра министерствашен ведомствашен, цар кулгалхоца беча балхагІа хьежна, нийслуш йола проблемаш цар йрен тІагІерттай уттаярга хьежжа хургда, — керттерча дакъе цунах тийша хургда гІулакха тодам бала.

Министерствашкен ведомствашкен, моттигерча Советий отделашнен управленешнен кадраща беш бола болх шоай хІара деннарча тІахьожама вІаллаца, цу ларда тІа республикански органий, управлене аппарата организующи лоархІам айбе беза НГІАССР Лаккехьарча Совета Президиумо, Министрий Совето, парте обкома отделаша.

Парте Центральни Комитето леррагІа чакхбовх боахамен культуран гІирсаш хьалдара дакъе профсоюзий хьинар, лоархІам айбара тІаберзабаь никъ. Цу гІулакха дукха хІама да деш вай республике.

Дика хетар да, профсоюзий областной отраслеви обкомий берриге председателаш лакхера образовани йолаш шоай дакъа специалисташ хилар. Лакхерех юкъерен образовани а юкхьанцарча профсоюзни организацей профкомий председателех 97 процента, царех ахамел сохІа бараш — инженерно-технически, агро-зоотехнически болхлой, хьехархой, лораш.

Профсоюзни органий кулгалдеча балхахой составе хувцаш доле дика хувцамаш дІачІоагІдаиза дарудаш.

Хоалуш тоаденнад кадраш хьахархара гІулакх комсомоле. Комсомола горкомий, райкомий секретарех 95 процент ба лакхера образовани йолаш. Халкъа боахама специалисташ ба царех дукхагбараш. Ахнел совгІча юкхьанцарча комсомольски организацешта керте латт коммунисташ.

Советий, профсоюзий, комсомола кадраща беча балха даьккера хьада дола декхараш белгалдаьд тІеххьарча партийни конференце, КПСС ЦК апрельски (1984 ш.) Пленума решенешен соцамашен «Комсомола деш дола партийни кулгал дІахотоадарахи кагирхошта коммунистически кхетам лучара цуи лоархІам лакхбарахи бола» КПСС ЦК соцам кхоачашбара наькъашка хьожиш хиннача обкома пленумашка. Уж решенеш кхоачашишта ю хьожаш хадданза тІахьожам доаттабе беза партийни комитеташа.

Экономикина деш дола партийни кулгал эргадаьккха тоадара гІуланха керттера проблема я боахама кадраш хьахархар, дІанийсъяр, кхетам балар.

Наькъа политически, профессиональни боарам лакхбаларо йиш хулийт тахан кхы а цІенхаштгІа кхоачаьна кадраш хьахаркара, кердаихара, балхаш тІа дІачІоагІъяра хьакъехьара эггара лоархІамегІара принципаш, царех доахна политически практически гІулакхаш дикагІа теркалле республике беха нах дукххача къамех латташ хилар теркал а деш, кулгалхой дІанийсбелга Іалашде. ТІеххьарча шерашка дикка тоеннай промышленноста, транспорта, бувзама предприятей, гІишлош еча организацей, колхозий, совхозий кулгалхой состав.

Де а доагІаш сий ду республике «Грознефть» производственни объединене генеральни директора новкъоста Хачатуров Рафаэль Минасовичь. Цо хьабенеб мехкдаьтта даькхара операторгара предприяте кулгалхочунга кхаччалца бола бокхха къахьегама никъ, нахаца Іимерза ва, цунца балха вола моллагІа сег хьакхашто тІаводаш ва. ХІара деннара оперативни декхараш къестедеш, доал дарах тІеххьара а хьахулаш дола дика а во а бараш ца дуиш дитац новкъоста Р. М. Хачатурова а цун гІоичаша а, боах перспектива теркал а еш бу.

Шерагара шерага лакхача темпашца вІсамдоах продукци арахецилга, из кердайоах, къахьегама овсарле лакхъю «Промавтоматика» Іилмапроизводственни объедиенсе. Цу толама бахьан ерригача коллективо тІатІертта къахьегар хина Іаш, цуи бахьан латт иштта цуи генеральни директора новкъоста Опрышко Александр Алексеевича кулгал дика деш хиларах а.

ЦІераш яха йиш я наха кулгалдара чоалІане говзе дика карнерзальча дукххача кхыча кулгалхой а. Царна юкъе ва «Оргтехника» производственни объедиене генеральни директор новкъост А. А. Миртичан, Нохч-ГІалгІай гІишлош еча управлене СМУ-7 начальник новкъост З. М. Имаев, кхыбараш.

ХІаьта и, боахама кадраща воаш беча балха Центральни Комитето тахан вовшкара «дІадехарашка хьежжа анализ еш, вай белгалдаьккха деза, кулгал деча кадрай дикала состав тоаяра, уж дІавийсъяра, цар квалификаци лакхъяра, царна доал дара искусство йовзийтара обкома бюро, секретариате, моттигашкарча партийни комитеташа деш дараш, де дезарашка хьежача, геттара кхоачамбоацаш хилар. Иштта, хьалхи «Грознефтеоргсинтез» объедиенсе генеральни директор хиина Г. А. Яценко дукххача специалисташа де дезаш дола хІаьнаш ше де гІерташ хинна, царех теша а ца тешаш, партийни комитета хетараш цкъаза теркалдеш хиннадац. Цун вІаштІехьдаьнадаш шийна эггара юхехьа хинна ший гІоичаш санна, иштта къахьегама коллективаш а объединене заводашкара гІулакхаш тоадара оарцаГІьахаЗІамагІа йолча участке хьо жаве вийзар Г. А. Яценко, Хетаргхьа, объединени тІехьаюсаш хилара духхьал хьалха кулгалдеш хиина из цаІ бехкеваь Іийча нийса хургдац. Цхьабакъда, 1984 шера итогаша хьахьенхад, керда генеральни директор новкъост Мельниченко дІатІаьахачул тІехьагІа кадрай состав хувца а ца хувцаш, цига латташ доаа гІулакх чІоагІа тоадена хилар.

КПСС обкома секретарната, отделаца, парте горкомашен райкомашен де дезар да кулгал деча кадраща беча балха чІоагІаІа теркам тІабахийтар. Берригача кулгалхошкара хьадехаш дарел совгІа, царна ха деза экономически грамотно уйла е, производства дегІаахара интенсивни фактараша ориентаци е, уйла шаблонагІа ега цІендаь дІадакхха, къахьегама овсарле дегІаахара керттера лостам бола Іилма-технически прогресса карагІдийнараш майрра производствана юкъехьахьа.

Башха-дукха ха яц вай ГрозНИИ мехка мехкдаьтта чакхдоахача даькъе Іилма-технически прогресс чакхйоахача цхьаннена тІехьа шоллагІьар хецаш позицеш дІахеца йоланна. Цун бахьанех цаІ дар, института директора новкъоста Леонтьевна Іилманхой уйлаш перспективни декхараш къестадара тІаерзае ца магар, коллективе творчески хьал ца оттадар. Де лаьрхІараш кхоачашдеча деха доагІараш вІаши хьадехара метта, вІаши новкъадар ца де гІертар институте. Хьахилар групповщина, средствашн низаш техай лоархІамга хьежжа а ца нийсдеш, кулгалхочунна шийна доагІар а ца доагІар а дакха магарга хьежжа нийсдора. Директор хувца вийзар. ТІаки института коллективана керте латт къона, хьинар дола химически Іилмай доктор С. Хадуев. ГІулакхаш тоадала доладеннад.

Вай нрагІа дувца деза къаьнача техникаца, селханара технологи юкъе а кхуваш, болх беча, дукхагІа дола балхаш кулгашца, квалификаци лоха йолча къахьегамца деча предприятей кулгалхой гІуланхех. Из дааза доагІаш да электромеханически, РСФСР жилищно-коммунальни боахама Министерства экспериментально-механически, «Трансмаш», кхыча заводий кулгалхошта. МалагІча толамга дотдаха йиш я кулгалхой новкъостий И. Г. Приходнон С. Д. Умалатовен, пегахьа санна укхаза Іилма-технически прогресса карагІдийнараш юкъекхахьаре болх нІаьхача хана лохача темпашца беш хилча, продукце дикал лакхьярен кулгашца ду балхаш кІезигдаран лаьрхІа белгалдеш дола организационно-технически гІулакхаш шерашера кхоачашдеш ца хилча? Кулгашца деча балхаш 40 процент лоац укхаза.

Шорттига лел къахьегам аттача баьнкара балхаш «Промстройматериалы» яхача объединене, цхьайолча кхыча предприятешка.

Къаьстта дувца белам бар са юрта боахама кулгалдеча кадрех. Кхачан програма толаме кхоачашьяра эшаш дола хІама да агропромышленни комплекса ерригача звеньлий болх тоабар, эггара хьалха колхозий совхозий. ХІаьта долче, юрта боахама производства кулгалхоій специалистий.

Республике хьахулаш латт колхозий председателийн совхозий директорийн квалифицированни, гІулакх дика вІаштІехьйоаккхалуш йола кадраш. Царна юкъе ба новкъостий Г. Крылевская, А. А. Хусаинов, М. М. Ильин, М. З. Беков, А. Г. Малич, кхыбараш. Царех дукха бараш лоацача хана тоадаьд боахамий гІулакхаш. Дукххача хана тІехьаюсаш яр, масала, «Атагинский» совхоз. Кхо шу хьалхь цун директоралла хьожаваьр новкъост Х. М. Витушев. Партийни организаци шолгІаре а луваш, цо эргаболкхар специалистий болх, кердадар, хьалхалаттар балха, юкъекхувлара, тІеххьара балхах хьахулар лакха хилайтара тІаберзабир цар теркам. ГІулакхаш тоадала доладелар. Дукха ха йоацаш парте Грозненски райкома хьалхарча секретаралла хержав Х. М. Витушев.

ТІеххьарча хана агропромышленни комплексе хиина цхьадола дика хувцамаш белгалдоахаш нертагІданкха деза да уккъаз къестаяза йола проблемаш, пайда ца эцаш йола резерваш тарояннаш дукха хилар. Геттара хила кхоачашюю колхозашен совхозашен паччахьалкхен планаш, лоха ба хьувкъами хьайбай продуктивности. Хьал цу тайпара нийсдалара бахьанех цаІ да кулгалду кадраш сов дукха хувцар. Кхоачаш болаш да хІанз укх сахьате болх беш болча боахамий кулгалхоех пхе шерал совгІача хана болх беш бараша кхелатІа дакъа мара лаьац аьлча, 60 процент гаргга бе кхо шу совгІача хана болх беш бараш.

Юрта боахама производстера кадрови болх тоабара декхар къоасталеш эггара хьалха де дезар да юрта боахама эшараш Іалашде дезаш йолча республикански министерствайн ведомствайн кулгалхой лоархІамн бехктокхамн лакхбара хоадам болаш дола гІулакхаш дар.

ХІанз вай партена чухь чІоагІденна дІаьтта дола кадрах тешари уж лархІари цхьана тарде деза деха доагІар принципиально хьалехар цен харцахьардар ца магийтарцев. Кадрашта кхетам балара меттел, вай деррагІча гІулакхи а цІенхаштта зе ду моцагІе парте во могаьчахь болх во барах цхьанахьара дІабаьха нах, шоай сий доадаь балхахой цхьан кулгал деча кресла чура вокхе кресла чу хувшабара практика.

Агропромышленни комплексе, масала, дукххача боахамий кулгалхой нюз-шоэза е кхоз-кхоэза совхозий директораш колхозий председателаш хиина ба.

«Гудермесский» совхоза директор В. Б. Аслаханова цига вахале массеха боахама керте лаьтта а массанахьара во гІулакхаш леладарах, боахама доал ца дарах, тІахьожам ца лоаттабарах, финансови дисциплина телхарах партийни бехктокхаме нйза ва. Цхьабакъда хІара кердача балха тІа массаза хьожаву дика ва яхаш партийни характеристикаш тийннай. Иштта, 1983 шера июль бетта парте Гудермесски горкома бюро чІоагІъяьча характеристика тІа аьннад, Б. В. Аслаханов хьинар долаш болхло ва, чІоагІа теркам тІаухийт цо производства эффективности дикали лакхъяра дешашта, шийгара а ше кулгал дечаргара а деха доагІар хьадехаш ва.

ТІаккха миштад долашдар? 1984 шера 500 эзар сом зе даьд из керте латтача совхозо. Иштта тІаухийтнх цо производства эффективноста теркам.

Е цхьаькха масал. Бухгалтерски учетн контрольно-ревизиони болхи эсала латтарах, къаьстта бокхача боахаме социалистически доладьенна лечкъораш дайтарах КПСС обкома бюро партера дІа а ваьккха, балха тІара мукъаваляйтар Нохч-ГІалгІай респотребсоюза правлене председатела заместитель хиина С. А. Абдулхалимов. Цул тІехьагІа шурий промышленноста производственни объединене юртерча бухгалтера кресла чу хоаваьв из. Кердача балха тІа хьожавеш могаваьв из, социалистически доалахьe лоранра чІоагІа оарцагІвоалаш а ва, цу проблемах йола лекцеш бІарчача цикла еш а ва, яхаш.

Вайна чІоагІа новкъа да очковтирательство, лечкъорааш, кхааш нийдар, спекуляци, кхыдоал во гІулакхаш республике цІендаь дІадаьха ца хилар. Цхьабакъда, цхьаболча доккхийча гІулакхаш тІарча наха хаинахьа бе боагІача тайпара принципиальни мах бац цу гІулаккхі, хІаьта цкъаза шоаш а чІоагІа техкаю вай морали норман.

Практика хьахьокх, дукха кхоачамбоацараш долаш хилара, духь-духьа зуламаш деш хилара бахьан кадрай балха хила беззаш бола тІахьожам ца хилар долга. Парте обкомо, горкомаша, райкомаша де дезар да кулгалхоша беш бола болх дикала гучахилийтара тІадерзадаь дола дукха гІулакхаш дар. Эггара хьалха де дезар да партийни комитетий бюро хьехашохьа къаьст-къаьстача предприятей организацей кулгалхой отчеташен информацешен ладугІар.

Цу пааштІа партийни комитетаца чикддаха дезача гІулакхашта юкъе боккхача лоархІаме да партийни, советски, боахама кулгалдеча балхахоца собеседованеш яр. Цар характеристикаш шер-шера КПСС обкома, горкомий, райкомий бюро кердалхар.

Шерра юеца а юцаш, характеристикаш кердалхара практика юкъейоалае еза ерригача партжомашен парторганизацешкен.

ТІеххьарча хана шоай балха юкъера дІалха йоласнай парте горкомаша райкомаш кулгалхой-коммунисташ юкхьанцарча партийни организацешка гІолла доацаш, партийни бехктокхаме уввара практика. ХІаьта а 1983—1984 шерашка партийни бехктокхаме эзача наха юкъе 40 процент ба дешаш юкхьанцарча партийни организацешка дувца а ца дувцаш, взысканеш яь нах. ХІаьта Наурски, Наьсарен, Грозненски райнашка берригача кулгалхой дешаш духхьал райкомий бюро мара дийцадац.

Факташа хьахьокх, зуламаш, во мел дола гІулакхаш, тайп-тайпара дола сий доаду гІулакхаш кадрашка хеттарашн хьадехараши лохдалийтача, цар шоашта тІадехка гІулакхаш кхоачаш миштта ду ца хьоначе, сага правственни оагІув теркал ца еча моттигашка хулаш хилар. Цхьайолча кулгалхоша кхоачаьбу предприяте тІехьаюсараита юкъе йоацаш болх беш хилча, хета болалу шоаш де мел дезар даь а баьннаб, хІаьта шоаш фуннагІа дича а мегаргда, сага хІама а аргдац, аьнна. Цу тайпара моттигаш кІезига хилац. Хьаьзарчъя вай, масала, Грозненски радиотехнически завод. План кхоачашъяра хьакъехьара цифрови хьокхамаш башха эсала дац. Цхьабакъда, гІулакх дикагІа дийлача гучадоал, заводе дерригга лергІа ца хилар. Партийни, паччахьалкхен, къахьегама дисциплина телхара дукъала къовсам эффективно лоаттабац, хІадехараш лакха доля хьалаш оттадара де мел дезар дац. Предприятене кулгалхочо А. Ф. Сарычева ше-ший хьашташ кхоачашдара пайда нийбу шийгарча гІулакхех, кулгалхочо де йиш йоаца хІамаш ду. Цо леладеча гІулакхий бе боагІача тайпара мах баь бац хІанз юкхьанцарча партийни организаце а парте Заводской райкомо а.

Партийни комитеташен бюрошен Іалашде деза хІара кулгалхо шийгара нравственни хьокхам гойташ хулара.

Вай Іемад дисциплинахи порядкахи лаьца дувца. Бакъда, каст-каста цхьабола кулгалхой шоаш хул элементарни дІадехараш кхоачаш ца деш. Иштта, масала, дукха ха йоацаш сихха нов. Киндарова — НГІАССР культура министр, «Грознэнерго» управляющи нов. Янини эшаш моттиг нийсъелар. Уж лаха ца могаш хьийзар, «Объекташка бахаб» — иштта жоп делар. ХІаьта цхьанцена хоаш хІана яцар уж бала моттиг, юха маца боагІаргба? Дисциплина-м цу тайпарча гІулакхашка а эшаш я.

Проблема толаме кхоачашъелга дукххача дакъе тийша хургда кадрай резерваца бу болх дике оттабарах. Из е вож болхло лакхъяра резерваца юкъеваккийталехьа партийни организацеш декхарийла я массе оагІорахьара цох йоакха морально-политически гІулакхах каяларен оамалаш тахка.

Цхьайолча партийни комитетаца резерваца болх формально бу: дукха низ а ха а йоаю номенклатурава юкъебоагІача наькха тайп-тайпара спискаш, картотекаш оттаяра. ХІаьта цхьаца бахьан нийсдаларда из е вож кулгалхо хувцарца цуи когаметта саг оттаве нийсача йоагІа кандидатура корайоагІаш хилац.

Экономика, культура дегІайоалаечара декхараш лакхдаларо дІадех кулгал деча кадрашкара аллха доал дара хІалзара методаш кІоарга яйза ца Іеш, уж хьинаре политико-кхетама болх беш, уж декхараш кхоачашдара нах оарцагІбаха могаш, шоай доаш гІулакхаца чІоагІдеш хулга а. Из иштта дале а, вай ала йиш йолаш дац парте дІадехарашка хьежжа вай кадраша дийна организаторски кхетам баларен болх берга йоалаш шоай гІулакхаш чІоагІа хиннад аьнна. Дукха кулгалхой къахьегамхошта юкъе беча политически балха юстара гІерт, шоай боахама гІулакхех кхетам балара дакъе хьахулачун анализаш еш бац.

Боккхача лоархІаме да кадрашта идейни занална яр политически экономически дешара система эргайоакхаш тоалга. Цу лостамагІа республике даьр кІезига дац. Цунца цхьана, дешар вІаштІехьдоаккхачен цун чулоацамга дилла чеи хІанз а дІаиккхаяна п формализм, начетничество. Цхьабола кулгалхой занятеш яра лергІа кийчлуш бац, уж чакхйоахилга шоай заместителашта тІадехк. Малгобекски района цхьайолча парторганизацешка политически дешаро ледара тІаберзабу къахьегамхой планаши договори декхараши кхоачашдара, къахьегама овсарлен балха дикали айяра.

Дукха ха йоацаш парте обкомо могабир Заводской Гудермесски районий партийни организацеша лекциони пропаганда вІаштІехьйоаккхилга эргадоаккхаш бу болх. Районашка лекторашка къамаьлаш дайтара цаІ йола планаш-графикаш чІоагІъяьй, аудиторешта паспортизаци яьй. Къамаьлаш дара юкъеззай кулгалхоехи специалистехи йола дикагІа кийчъенна кадраш.

Практика хьахьекхад, кхетам балара процесс хьалха дола хьокхамаш дахара тІалеста ца хилча пропаганда вахарца бувзам болаш хулага цІендаь дІадакхха йиш йоацилга.

КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленума решенеш кхоачашъеча дииза дисареш а кІезига дац. Идейно-кхетама болх практически декхараш кхоачашдара тІаберзабелга мела чакхдоаккхаш да. Наха патриотически, интернациональни кхетам луча ледара пайда нийбу къахьегама коллективай, массови информацей пропагандан средствай, культура учреждене тарорех. Дикха тоабе эш идеологически организацешта, кепайоазонна, радионей телевиденеи партийни кулгалдара болх. Республика цхьайолча районашка хІанз а чоалхане йолаш юс дика обстановка. Сагото яйташ да зуламаш кІезиглуш ца хилар.

Городскойн районин партийни организацешка хІанз а е йоагІа терко яц кулгалдеча коллективность дегІайоалаяра. Партийни комитетий пленумаш, партийни собранеш даим чакхьювлац лагардар паргІата гуччахьа дІа-юка алара хьалаш долаш. Цига еш йола критика хьалда, бокъонца принципиальни хилац, цудухьа цо кІезига гІо ду долаш дола кхоачамбоацараш дІадахара.

Кулгалду кадраш лакха бехктокхам болаш кхеелта юкъарчал доацаш тийша да партийни кулгалдара стила хи методехи, бухсоцаш кхоачаш цар хьахьокх кулгалхочун юхь-сибат, цунна гІулакх вІаштІехьдаьккха хар, тІеххьара хьахур ма хетта доккхагІа хилийтара коллектив вІаштІехьдаьккхен тІаерзаен магар. Балха сталаца гу наха кадрай бацхалонаш, царга хьежжа хул цар наха юкъера сий. Стиль эргаьнкха тоаяра тІагІертта болх белга, цун дикагІйола образецаш караерзаелга, уж практикана юкъекхухьилга — моллагІча рангах волча кулгалхочун сийлен декхар.

Парте обкомо даим терькам тІаахийтаб цу дешашта, кадраш шоай балха тІа прогрессиви приемехи методехи пайда нийбеш, вахаре хулача процессашка хьежжа кІаьд ца луш кулгалдара керда, эффективнегІа йола формаш лехара тІаккхувш хулга Іалашде гІийртай.

Балха тІа ленински стиль хилара хьисап, из чІоагІлара хиланза даргдоацар да тІахьожам лоаттабар, лийрхІар кхоачашдарга хьажар. Коммунизм хьалъеча хІанзарча этапе тІахьожам лоаттабарех лийрхІар кхоачашдарга хьажарен дешаша хьагойт моллагІча партийни комитето, цун аппарата, хІара болхлочун балха эффективности дикали. Райкомийн горкомийн гІулакхашта, шийн практикаь даим анализ еш, дикача опыта обобщени еш, кхоачамбоацараш хьагучадоахаш парте обкома бюроси секретариатои шоаш тІахьожам лоаттабеш беча балха тІа керттера терко ер ца тІаейю решенеш массе оагІорахьара тахка хулийталга, уж кхоачашъяр керта болаш оттаделгеи цу декъера кадрай персональни бехктокхам айбелгеи.

БІарча хьалйца ала йиш я, КПСС XXVI съезд хиначул тІехьагІа тІахьожам лоаттабара лаьрхІар кхоачашдарга хьажари областной партийни организаце ерригача звеньяшка — партгруппагара парте обкомага кхаччалца — кхы а массоам, систематически, действени хьисап долаш хиннад, аьнна. ХІаьта а цхьайола районаш, боахамаш тІехьадусаш хилара, планови заданеш кхоачаш ца яра, доал ца хилара, приписками нилевзалаши леладара фактиша хьагойт обкомо санна иштта партийни комитеташа, юкхьанцарча организацеша тІахьожам лоаттабелгех лаьрхІар кхоачашдарга хьожилгеи практике даим комплексни хьисапе чакхдоаккхаш доацилга, царех хьахур лакха хулга Іалаш ца делга.

Парте Центральни Комитето шийн ханнахьа оттадаьд, партийни, паччахьалкхен, боахама органий функцей специфика кхы а цІенхаштагІа теркалъярах, цар балха тІа дублировани елга дІадаккхарах дола деш. Партийни комитеташа шоай влиянин яра тайп-тайпарча формаехи методехи кхетачиц пайда нийбеш, Советий, профсоюзий, комсомола, халкъа тІахьожама органий гІулакхашта хьадда координаци еш, цар болх айхха вІаши бувзаш болга хьахьокхара дукха масалаш доаладе йиш яр. Бакъда, ца проблема кхоачашъяьй оалилга дац хІанз а. Тахан обкома, горкомий, райкомий, секретараш, отделий заведующеш, партийни комитетий кхыбола болхлой хьалха санна хІанз а дукха ха дІаухийташ ба юкъарчал доацаш министерствай, ведомствай, предприятей, организацей кулгалхоша къестаде дезаш долча текущи дешашка хьажараи уж кхоачашдараи. Партийни комитеташка цхьайолча предприятешен организацешен шоашта вагонаш, комплектующи изделеш сихагІа лоаттаелга, кхыдола боахам лелабечара оперативни гІулакхашца дувзадена дешаш къестаделга Іалашдара гІо дехаш дола дукха письмош телеграммаши ух хІанз а. Цу тайпарча дехараша хьахьокх боахамен кхыболен кулгалхой шоай текуши гІулакхашцара бехктокхам партийни организацешта дІатІабилла, хІаьта болх юкъагІбиса моттиг хуле шоашта бехказа бала бахьан хьалххе кийчде гІерташ хилар.

ДІахо нов. В. К. Фотеева дийцар Советий болх нората болаш оттабара долча декхарах.

1984 шера Советаша шоай сессешка дукха дукхагІа тІайиццай решенеш цул хьалха дІадахача шерачул. Дикка дукхагІа тІаийльй решенеш юрта боахама, халкъа образоване, унахцІено лорадара, культура дешаех, дукххача кхыча проблемаех лаьца.

Халахете а, царех дукххачарех хьахур хайра дац. Соахка советски органий тайп-тайпарча боараме иттаза яхар санна дийцад бахача паха бытовой гІулакхаш делга тоадарах дола деш, цу хьакъехьа массехи соцам тІайийцар республика Министрий Совето а, хІаьта а цу дакъера хьал тоадаланза дисар. Хьалха санна юха а бахача наха бытовой гІулакхаш дара план кхоачаш ца еш йисар.

Партийни, паччахьалкхен, общественни организацей, цар кулгалхой стилах бІарча хьакийна аьлча, белгалдаккха деза стиль эргаьнкха тоаяра процессаш юкъагІ ца йоалаш хаддаиза лелаш, тІа-тІа нердачунца чулоацам бІаьхегІа хулаш, даим хувцалуш дІадехараш кхы а доккхагІа уттадеш долча вахарга хьежжа хила езилга.

Вай балха ларде йилла хила еза наьхаташ дукхагІа кьаІоадар, заседанеш дукхен уж йІаьхен хилар а ца лоархІаш, болх хаьлда политически лостамн юрта болаши хиларга, бухсоцаш хьахиначча практически хьокхамашка хьежжа бе боагІа цун мах, аьнна парте яь указани.

Бюрои секретариатен балха тІа, тхона хетачох, паргІата, вІаши дагардар гуччахьа дІа-юка оалаш, новкъостий хьисапе доагІар вІаше хьадехаш йола атмосфера дІахо а чІоагІлуш йоагІа. КПСС обкома аппарата балха боарам айбара лоархІаме хІамн да бюро а секретарната а хІара шера балха итогаш еш, ерригача лоархІамеча проблемаех лаьца коммунисташна гуччахьа хоамаш деш хилар.

Уж дикадараш чІоагІде а дегІадоаладе а деза. Парте обкома бюро, секретариате, аппарата балха стиль хаддаиза эргайоахаш тоае еза.

Доклада тІа къаьстта теркам тІабахийта дийцар тахан хьалхашка латтача декхарех. Промышленносто, гІишлошъеча, транспорто, республика халкъа боахама кхыча доакъоша шоаш цхьадола технико-экономически хьокхамаш кхоачашдаьдале а карарча шера январь-февраль бетта паччахьалкхен план кхоачашъелга цІенхаштта юкъагІдитад. Дукххача министерствай, ведомствай, объединеней, предприятей, гІишлоний, колхозий, совхозий кулгалхоша хІанзарча Іаи замалахьа шоаш декабрь-январь бетташка баьча балха итогех лаьца е йоагІа выводаш йийзар. Чоалхане дийрзача хаоттама а каст-каста электроэнерги лоаттае л г а юкъагІдоахаш а хиннача хьалашка мел эшар цар дийцар карарча шера хьалхарча шин бетта дерригача хьокхамех йола планаши социалистически декхараши кхоачашдара. Цхьайола предприятеш лоархІамаьц продукци йохнара планах.

Товарни продукци лакхара боарам соахкарча шераца нийсбича лохбаьб 45 промышленни предприяте е ерригех 31 процент яраша. КІезига яц къахьегама овсарле лахкъяра задани кхоачаш ца яь. 1984 шераца нийсбича цуя боарам лохбаь йола предприятеш а. Цу хьокхамагІа тІехьаюс «Электроинструмент», биохимически, цементни, Нохч-ГІалгІай гІишлошъяра управлене Грозненски хьшкабетонни заводаш, «Чечингушконсервпром» объедиенени, кхыраш.

Цхьайолча районашка (Наурски, Сунженски, Назрановски, Шелковской, Урус-Мартановски) соахка йоаккхаш хиннача хийсйича кІезигагІа йоакх шура.

Анализо хьахьокх, КПСС ЦК дІадехарашка хьежжа цхьайолча парте горкомаша, райкомаша, халкъа депутатий горрайисполкомаша, боахама кулгалхоша, партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша шоай болх эргабаьккха боацилга.

Партийни комитеташа, советски, боахама органаша продукци йохкара, цунга дІадодар кІезигдара, къахьегама овсарле лакхъяра, иштта кхыдолча техникоэкономически хьокхамех йола хьалхарча квартала план кхоачашъелга Іалашдара кхы тІа а гІулакхаш чакхдаха деза.

КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста М. С. Горбачева мартовски (1985 ш.) Пленуме белгалдаьккха ма хилара, «эггара хьалха карарча шера экономически социальни дегІаахара планаш кхоачашъяра болх толаме чакхбаккха беза, хьатІаотта пятилетна бІубенна дІайолакра эша лард Іалаш а еш». Социалистически яхь тарорех, къахьегамхой хьинарах кхы а шерагІа пайда эца боагІа В. И. Ленин вай 115 шу дизара хетадаьча коммунистически субботника кийчо яраи из чакхдаккхараи, Сийлахь-боккхача Даймехка тІем тІа Котало яьнна 40 шу дизара, КПСС XXVII съезда даха ма доагІара накъадахара.

Коммунистически партен Советски Союзен вахаре лоархІамен бехктокхамен юкъ хьатІаоттай — юкъар чал доацаш КПСС XXVII съезда кийчо ега. Цо шерра доазонаш хьаделларгда укх тІеххьарча шерашка баьча балха массе оагІорахьара анализ яра, партийни организацей дерриге гІулакхаш тоадара, цар чура вахар дийндара керда низ чубоаса бергба.

Областной партийни организаце цІерагІа В. К. Фотеева парте Центральни Комитета тешам белар йиъ орден лелаеча Нохч-ГІалгІайчен берригача къахьегамхоша, коммунисташа коммунизм хьалъяра декхараш кхоачашдара кхы а чІоагІагІа къовсам лоаттабеш, баха ма боагІара парте XXVII съезда накъагІйоргхиларах.

КПСС Нохч-ГӀалгӀай областной комитета VII пленум

БАЛХА СТИЛИ МЕТОДАШИ ЭРГАЙОАХАШ ТОАЕ

Дийцача дешах йола пренеш хьаелл КПСС Грозненски горкома хьалхарча секретара **Н. И. Семенова** къамаьл а деш. Грозне кадраща беча балха практиках дийцача, аьлар цо, кадрашта кхетам а луш, уж Ӏомаира городе тӀа-тӀа дукхагӀа собеседованеш, общественно - политически аттестацеш, стажировка ю, хан- хиннахьа керда хержача партийни комитетий секретарашка парте горкома бюро балха тӀа дакъа а лувцийташ. Цхьайолча предприятешка мукъальнича должностий моттигашка нах хьожабара юкъекхувл конкурсаш.

Духхьал 1984 шера парте горкомеи райкомеи бюрошка, партномий заседанешка, комплексни хьисапе Ӏома а яь, чӀоагӀъяьй номенклатурни болхлой 200 гаргга характеристика. Резерве хиина тӀкъаьнхийтта саг парте горкомеи райкомеи гӀолла стажировках чаккхбаьлар; царех кхоалагӀа дакъа гаргга бараш партийни балха тӀа хьожабаьб.

Кхыча дешаца аьлча, кадрашта болх булурга е бац, керттера дешаш къоастаде хой, гӀулакх нийса вӀаштӀехьдаккха, факта е явленеа бе боагӀаш бола мах бе хой а хьожаш, горком гӀийртай пленумашка, партийни комитетий заседанешка, партийни собранешка царна кхетам бала, динагӀйола опыт йоаржа а еш, цар шоай говзал лакхъяра шоаш беча балха тӀа цаггара доагӀар дукхагӀа хьадехи.

ХӀаьта а доклада тӀа нийса белгал ма даккхара, кадраща беча балха тӀа, аьлар къамаьл деш волчо, вайцига хӀанз а тӀехьа дукха кхоачамбоацараши къоастаяза йола проблемаши л.

Хетаргахьа, промышленноста, транспорта, гӀишлон, политико - кхетам балара, организаторски болх лертгӀа дӀа ца бодаш, ка ца йоалаш хилара керттера бахьан лаха деза хьалхарча даькъе производствах жоп луш болча хоадамболча нахьа гӀулакхий а кравственни а кхочамбоацарашкара.

Укх тӀеххьарча шерашка тӀа-тӀа дукхагӀа шекдувл вай «Вторчермет» предприяте директора К. Т. Яндиева боагӀача боарамагӀа болх дӀабодилга. Ӏалашдулургдийтеш, производства дегӀакхуьлара темпаш Ӏалашъюлургӏийтеш, яхаш. Города а республикана а гӀулакхаш дара даькъо дукхагӀа хьадеха бокъо а вай нов. Цуров керте-латтача «Ремстройтрестагара», дикагӀа болх бела хьадеха деза начальник В. М. Вашаев керте латтача карьероуправленегара, Э. Э. Исмаилова кулгалдеча Нохч - ГӀалгӀай гӀишлон управленегара.

Цхьатарра йолча участкашка «горизонталех» кадраш, дӀа-юха а хьежаеш, болх бара йола практика каст-каста юкъенхувлара предложени елар къамаьл дечо. Цу практиках пайда боалаш хилар цкъа санна дукхаза а хьахьекхад республикашка, краяшка, областашка болхлой дӀа-юха хьежабаро, иштта цар чухьа парте райкомийи горрайисполномийи болхлой дӀа-хьа хьежабаро. Из болх дукхагӀа бе беза предприятий партийни комитетий секретараш, боахамий кулгалхой дӀа-хьа а хьежабеш. Цхьабараш из санна йолча практиках цхьан даькъе лоархӀа ца беш а кхераш а ба. Нийса-м дац хьона из. Цкъа Ӏомадаьдаьннчун нах тӀера бахара, мекъал ца хилийтара, местничество дӀаяккхара уйлаш а психологе а стереотипаш ца хилийтара пайдане хургда нах цу тайпара дӀаюха уттабар.

Кадрашта кхетам балара цӀенхаштта зе ду цхьан хана бехк а баь балхара дӀабаьхха бола кулгалхой кхычахьа кулгалде хьежабара йола дукха хьалха парте мога ци еш дӀаьккха практика юкъенхахьаро. Уж санна йола факташ кӀезига яц. ДӀахача цхьан хана кулгалдеча цӀенхашттара кхоачамбоацараши приписказш нийсъялара парте Старопромысловски райкома бюрос балхара дӀаваьккха вола прядильно-ткацки объединене директор нов. Магомадов моттигерча промышленноста министерствас цӀагӀа къахьегара йолча комбината директора заместителалла хьожавир, цун оклада персональни надбавка а еш...

Комментараш, оалаш ма хиллара, эшаш яц.

КПСС Ачхой - Мартановски райкома хьалхарча секретара **Р. А. Батгиева** аьлар:

— Шийн хана партийни комитеташа рекомендацеш а енна дӀаоттабь, инициатива йолаш, дика кхеташ, лархӀа а боагӀаш лоархӀаши сий деши болх беш бола опытни кулгалхой кӀезига бац тха районе. Парте районни комитето ма могга хьал а лоац, мога а бу юкъарча гӀулакха тӀехьа шоай практически балхана белгалбаьнна бола нах. Тхо гӀерт партийни кулгалдарах хьахулаш дар айде, юххьанцарча партийни организацей инициатива, деиал, коммунистий авангардни лоархӀам ма могга хьаллаца. КогӀортонга ю оаха духхьал юххьанцарча партийни организацешка, къахьегама коллективашка организаторски политически болх чӀоагӀбарах. КПСС райкома парте юкъейоалаяьй партийни, советски, профсоюзни, боахама болхлой, квалифицированни специалисташ юкъебоагӀа лаьрхӀа йола болхлой группаш вӀашагӀъехкара практика. Царна денхар тӀадожаду тӀехьадусача боахамашка дӀа а яха, цига цар гӀулакхаш довзилга, практически новкъостал делга, цу е кхыча проблемах йола мероприятеш кийчъелга.

ДӀахо оратора аьлар, парте райкома саготдеш йола факт я пачхьалкхенга юртбоахама продукташ йохкара даькъе шоашта тӀадиса дола денхараш тӀера дӀадовхилга совхозаша мела леладеш хилар, йолаш йолча резерваех бизза пайда ийбелга а во лелар. Из проблема йийцар райкома бюро цхьан заседане, цо тӀадожадир КПСС райкома отделашта, юххьанцарча партийни организацешта активаца цхьана моттигашкара гӀулакхаш кӀоаргга Ӏома а деш, йолаш йола резерваш гучайоахилга, царех пайда эцара тӀадерзадаь дола хоадамболлаш дола балхаш белгалдоахилга, бехкечаргара доагӀаш дар хьа а дехаш.

Шоай таронашка хьежжа болх баизар дӀадахача шера «Ореховский» совхоза (хьалха хиина директор нов. Бучаев, парторганизаце секретарь нов. Тепсаев), «Орджоникидзевский» совхоза (директор нов. Мукаев, парткома секретарь нов. Махаури) коллективаша, союйи дулхеи план кхоачашъяьнзар цар; дулх дохкара план кхоачашъяьнзар «Овощевод» яхача совхоза (директор нов. Лорсанов, партбюро секретарь Соипов) коллективо.

Дас деш санна доал ца деш хиина ерригa фактaш, цӀераш яьхача коллективаша планаш кхоачаш ца яра гӀулакх дийцар партийни организацешка, КПСС райкома бюро. Царна енкай принципиальни оценка.

Бокхача теркамца ладувгӀаш бар пленума доакъошхой Суйженски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза доярка **Р. М. Амриевас** деча къамаьлага. Коммунисташа, «Путь к коммунизму» яхача колхоза берригача къахьегамхоша, аьлар цо, къоабалъю парте Центральни Комитета мартовски (1985 ш.) Пленума решенеш, КПСС ЦК Генеральни секретара М. С. Горбачева Пленуме яьча выступлене мугӀараш дешаш, Ӏайха болх беш йолча коллективе деш долчох партена хьалхашка хье бокхача бехктохкаме хилар кхетаду Ӏа.

Кадрай болх, партийни кулгалдара стили методаши эргаяьха тоаяра дош таханарча пленуме дувцилга, аьлар къамаьл дечо, актуальни а шийн ханнахьа деш дола а хӀима да. Болх тоабаро таро лургьа вайна боахама резервехи потенциальни таронехи биза пайда эца.

Тха колхозе йоккха партийни организаци я. Цунна чувоагӀа 114 коммунист. Ала деза, тха парторганизаци фуннагӀа денадера хӀама карагӀдаргдолаш а коммунисташ дукхагӀдолча даькъе колхоза производства лоархӀамеча доакъошка болх беш а хилар. Уж цхьа барт болаш тӀехьабовл кхоачамбоацараш дӀададахара, критика ю ледарлонаш ювлийтачарна. Бакъда, дика предложенеши замечанеши ерриган а дӀачакхъяхац. Парторганизацеи колхоза правленеи кӀезига тӀайийяц дика решенеш, белгалъю мероприятеш, бакъда, гаьнна ерригаш, массаза а кхоачашъяц уж. Оаха, мугӀарерча коммунисташа, партийни собранешка парткома тернам тӀаозаш, белгалдаьхад уж кхоачамбоацараш.

Колхозо соахка шура лекхарен из паччахьалкхенга йохкарен планаш кхоачаш ца еш йисара цхьа бахьан дар исполнительски къахьегамеи дисциплина КПСС ЦК мартовски Пленума дӀадехкача бесса йоацаш, ледара хилар. Бухсоцаш доккха зе деш дола нах тӀехьабусилга, балха ара ца балга, шийн ханнахьа доакъар хьатӀа ца дахьилга санна дола кхоачамбоацараш да колхозе. Царех а кхыдолча а бахьанех паччахьалкхенна 178 тонн шура дӀа ца луш йисар шурий - товарни ферма. Цу гӀулакха цӀенхаштта уйла е езар-кх, аьнна хеталу. Бакъда, из хиланзар. Ферма укх шера а тӀехьаюсаш я соахкарча боаришца нийсдича шура яккхаран из йохкаран.

ДукхагӀдолча даькъе тха колхоза къахьегамхой, аьлар Р. М. Амриевас, хьаьнала бахаш ба. Бакъда, станице болаш ба общественно - пайданеча къахьегаме дакъа а ца лоацаш. Хьарамча рузкъах бахараш. Уж легковой машинаш а хехкаш, доккхий, гӀалаш санна цӀенош а хьалдаь, общества къахьегамах хьахинначох шерра пайда а ийбеш лелаш ба, бакъда, царца лира къовсам лоаттабац, цу гӀулакхо бахархой цхьадола дакъа лертӀара доаккх.

Оаха, колхоза коммунисташа, цӀенхаштта выводаш е еза, аьнна хет сона парте Центральни Комитето дӀадехарашкеи обкома таханарча пленума решенешкеи хьежжа, тӀаккха гӀулакхаш дикагӀа хургда.

Кадраш хоржача, аьлар КПСС Шалински райкома хьалхарча секретара **Н. И. Айдиевас**, къахьегама коллективашта, юххьанцарча организацешта, цхьаццаболча коммунисташта хетар теркалде гӀерт тхо. Кулгалхой бехктокхам лакхбаргдухьа практикана юкъедоаладаьд КПСС райкома бюрошка уж партийни аттестацех чакхбоахилга, собеседованеш елга, хьайийллача партийни собранешка кулгалхоша отчеташ яйтилга, царна цига характеристикаш чӀоагӀ а еш. 1984 шера партийни собранешка из санна йолча «аттестацех» чакхваьннав 50 совгӀа партийни, советски, профсоюзни, комсомольски болхло, боахамий кулгалхой. Царех дукхагӀбарий балха дика мах баьб. Бакъда, кӀезига бацар цар балха цӀенхаштта критика яь, балха стиль тоаяза яьг ца хилар дӀахайта кулгалхой а. ХӀаьта ялх кулгалхочоа во характеристикаш а елар, партийни взыскани еш е шоаш болча балха тӀа уж бита боагӀаш ца хилара хьакъехьа дош а оттадеш.

Цунца цхьана ала дезаш да хӀанз балхахой деловойи политически оамалаш Ӏомаеча цхьайолча хана оаха гӀалаташ дувлийташ, саг балха тӀа хьожавеча сухал беш, доагӀача бесса гӀулакх къоаста ца деш хилар. Цудухьа районе каст-каста хувцалу уж, къаьстта юрта боахама кулгалхой. Царна юкъе болаш ба хӀама йоаккхаш, пачхьалкхен рузкъанна тӀакхувдаш, шоаш гӀулакхаш тӀа хиларах пайда а эцаш, общественна зенаш деш бараш а.

Белгалдаккха деза, дукха йола негативни факташ цхьаццаболча предприятешкеи совхозашкеи юххьанцарча парторганизацеша кадрашкара хьадехачун боарам лохбар бахьан долаш хьахина хилар. КӀезига моттигаш яц КПСС райкома отделий болхлоша, юххьанцарча парторганизацей секретараша цу гӀулакха къаьстта йола позици ца лоацаш.

Теркал ца деш дита йиш яц, аьнна хет сона моттигерча кадрашта оценка луча нийтта гӀулакх хуга, ховш долча даькъе, КПСС обкома, НГӀАССР Министрий Совета, министерствай, ведомствай цхьаццаболча болхлой балха тӀа долча кхоачамбоацарех хьахулаш хилар.

Тхона хетаргахьа дииза дергдоацар да кадрашца болх бара хьалха латта опыт вӀашагӀтохаш йола лоацца совещанеш - семинараш чакхъяхара система вӀаштӀехьйоаккхилга, цхьабакъда, уж тара хила йиш яц хӀара деннарча гӀулакханта анализ ечеи царга хьожачеи вӀашагӀкхетарашта.

1985-ча шера вай кхоачаш де дезаш дола денхараш доккхийи чоалханеи хиларо, аьлар къамаьл дечо, вайгара дӀадех кадраштара болх гӀулакхи кердача, дикагӀча тайпара леладелга. ХӀаьта производствана интенсификаци яра, тхоай балха эффективность, дикал лакхъяра уж санна йола таронаш резерваш тха районе йолаш я. Из бакъду 1985-ча шера пленаш йиза кхоачашъе гӀерташ йолча предприятей боахамийи коллективашкарча лакхача политически цаӀало, пар доакъашхой къахьегама дикача уйлашца балха тӀабирза хиларо.

КПСС ЦК аргӀана йоацача мартовски (1985 ш.) Пленума решенеш, цига парте Центральни Комитета Генеральни секретара М. С. Горбачева даь къамаьли дегтӀара къоабалду болхлоша, аьлар СССР 50 шу дизара цӀерагӀча химически завода слесира **М. А. Мамиева.** Парте XXVI съезде, КПСС ЦК ноябрьски (1982 ш.) Пленуме белгалъяьккха лини хувца ца еншилга бакъдир Пленумо. Из да экономике производствана интенсификаци яр, къахьегамхой къахьегамеи социальни хьинар айдар, дисциплина чӀоагӀъяр, кадраш нийса хьахаржар, дӀаувттаяри царна кхетам балари.

Завода парткома, администраце де мел эшар ду шоай балха дикал айяра. Къахьегама коллективаех дола Закон кхоачашдара тӀахьожадаь гӀулакхаш даьд, хьинарегӀа бергболаш вӀаштӀехьбаьккхаб общественни организацей болх. Цо, ала деза, хьдер хаьдда дикагӀа хулийт. КӀезигагӀа хувцалу кадраш, къахьегамеи производственни дисциплина телхаю моттигаш кӀезигъеннай. Бакъда, тха сатедеш дац из, хӀана аьлча, нийслу хӀанз а прогулаш ю, корта бохабу малараш менна балха нах хьауха, болхлоша санна, иштта инженерно-технически болхлоша а доагӀача тайпара шоай денхараш кхоачаш на ду моттигаш. Масала, 1984 шера тайптайпара куц доаца гӀулакхаш дарах милице органаша дӀалаьцав 22 саг, медвытрезвителе 20 саг хиинав.

Таханарча денна керттер дар да, доклада тӀа ма аллара, планови дисциплина телха ца яр, договорни декхараш кхоачашдар, хӀаман хьурмат ца дарцеи бе-башха ца хеташ боахам лелабарцеи къовсам лоаттабар. Цунца дуккаденна ала безам ба са, сона хетачох, тха завода геттара лоархӀаме йолча цхьан проблемах. Продукци шийн ханнахьа тӀа а етта дӀаяхийтарахи вагонаши цистернаши лоаттаю ха лоацъярахи дола дешаш къоастаде дезарах да къамаьл. Предприяте балха чӀоагӀа Ӏаткъаш из доландаь. Тхо долча хӀанз а нийслу тӀайоттара-Ӏоӏоассара балхаш шийн ханнахьеи доагӀача тайпарен вӀаштӀехь ца доаха, дӀаюха лелача составех лертӀа пайда ца ийбу моттигаш.

ДоагӀар де гӀерт партийни организаци, бакъда, цу балха йоаъарле еш да, машиннаькъа транспорта производственни предприяти а оалаш, заводаи Алды яха станцени юкъе 1981 шера промежуточни организаци вӀашагӀъелла хилар. Фуд цох хьахиннар? Долчча бесса аьлча хьалха ше хиннача тайпара бисаб хьабеш бола болх. Бакъда, хьаяха заводо машиннаькъа шера телаш хиина ахча эзар сом мара дацар, хӀаьта хӀанз 105 эзар. КӀезигъеннаяц простояш, дешаш къестадара оперативность лаьгӀъеннай, дукхагӀа да хӀанз вӀаши тарде дезеи къоастаданза даргдоацеи дешаш. Экономически а производственни а даькъе дувца волча эшаш йий-теш из дено? Тхога хаьттача, яние а яц.

Цул тӀехьагӀа оратора аьлар, компетентни, инициатива йолаш, лоархӀаши сий деши бола говза кулгалхой шоай заводе кӀезига бац аьнна.

Бакъда, кадраш белгалйоахаш завода парткомои кулгалхошеи беча балха тӀа нийслуш да кхоачамбоацараш а. Иштта цехе начальнинална оттаваьвар гӀулакха тӀера хилараи организаторски оамалаш йолча тайпара йовзанза вола В. В. Захареа. Из бахьан долаш лаьгӀьелар плановни производственни дисциплина, массехк бутт балалехьа телхар цехера гӀулакхаш. Цу балхах из мукъаваккха веза кхьчар администраци. Кадраш хьахоржачеи дӀанийсъечеи балха тӀа дувлийтача цуморча гӀалаташа доккха зе ду завода.

Юкъерча звеной кулгалхой хьахаржаран царна кхетам балараи долча деша йоккха терко тӀаззар пленуме ше къамаьл деш грозненски района «Атагинский» совхоза директора **Л. Е. Фроловас**. Геттара дукха да царех тийша: къахьегам нийса вӀаштӀехьбаккхар, технологически приемаш коллективо йоагӀача тайпара кхоачашъяр, къахьегама коллективашкара морально-психологически хьалаш нийса вӀаштӀехьдахар. ДукхагӀйолча хана бригадира, механика, агронома балха тӀара къахьегама никъ дӀаболабу лихерен юкъера лаьрххӀа йолей дешара заведенеш йистеяьхача катирхоша. Специалистий цу категорена тӀаоз оаха тхоай керттера терко. Балха стилахи методехи дувц царца хӀаранена. Кхы кӀезигагӀа доацаш, хӀара бетта цкъа, болхлой коллективашта хьалхашка отчеташ ю. Цу собранешка даьъа лоацаш хул администраце, парткома, профсоюзни организаце викалаш. Болх тоабарах йола дукха предложенеш тел болхлоша, хӀаьта уж ерригаш учете а яц, гӀулакха юкъе а кхувл. Юкъерча звеной кулгалхой тоъал яхар фуд хош дац совхозе. Цу гӀулакха гӀо деш да тайптайпарча вузашка студенташ стипендиаташ деша багӀаш хилар а. ХӀанз уж ва 5 саг. Цул совгӀа заочно вузашкеи техникумашкеи дешаш ва 20 гаргга саг. Кулгалдеча балха тӀа хьожабара дика резерв я из.

Кхычаргарчул чӀоагӀагӀа хьадех керттерча специалисташкара. 1982 шера баьча балха итогех шийн заседане парткомо ладийгӀад керттерча агронома, керттерча инженера, керттерча экономистеи керттерча бухгалтереи яьча отчеташка, во ба вьнна мах баьб цар балха, чӀоагӀъяьй во характеристикаш. Пайдане хилар иштта цӀенхаштта хьадехар. Айеннай лаьтта леладареи хьайбаш леладареи культура. Шерра юкъейоалаяьй коллективни подряд. Цох хьабаьнна экономически пайда боккха ба Х-ча пятилетка хӀара шера юкъера хинначунца нийсдича лаьтта леладеча 50 процент лакхъеннай къахьегама овсарле, хӀаьта бӀарччаш совхозе гӀоала хьайцача 1983 шера — 13 процент, 1984 шера — 16 процент. Хаддаза пайда а луш дӀаэттаб боахам. 1983 шера 502 эзар сом пайда баьб, 1984 шера — 928 эзар сом.

Экономически даькъе кхетам балара система вӀашагӀъеллай совхозе. ДӀахьалхашкахьа ахарах дувца йиш яц кадраша хаддаза дешаши квалификаци лакхъеши ца хилча. Иззамо кхетам балара болх парткома, профкома членашеи администрацеи барал совгӀа из беш хила беза, оаха лерхӀачох, подразделеней берригa кулгалхой, специалисташ.

КПСС чакхдоахача керттера лерхӀачун маӀан — сага кхетам балара из дегӀа вовламари, цун вахарен къахьегамеи материальни хьалаш, цун духовни сурт-сибат ма могга дикагӀа тоадар да аьнна цӀаьххаза а белгалдаьккхад КПСС ЦК Генеральни секретара М. С. Горбачева 1985 шера 11 марта хиннача КПСС ЦК Пленуме ше къамаьл деш. Керда саг хьалкхевеча толам баккха йиш яц социально-экономически политика чӀоагӀача лардах цо ког-гӀортолга еш хилча мара. Тха совхозе из гӀулакх ишта латт. Цхьан оагӀорахьара, планови заданешца толаме лоархӀалуш ба тха боахам, пайда луш ба. ШоллагӀча оагӀорахьара, холуш лакхъеннай къахьегамхой доходаш. Юкъера лаьрхӀача хьадоагӀа алапи 8 процент дукхагӀа хиннад 1983 шера, 1984 шера — 12 процент.

ХӀанзарча кадрови политика дешаш, партийни кулгалдара стиля методаши, аьлар парте Назрановски райкома хьалхарча секретара **А. А. Мальиева**, шерра хьахьенха да КПСС XXVI съезда, цул тӀехьагӀарча ЦК Пленумий решенешка.

Укх деношка Назрановски района ерригача къахьегама коллективашка КПСС ЦК мартовски (1985 ш.) Пленума решенеша Ӏальмате чӀоагӀа айдаьд политически къахьегамеи хьинар.

Парте Назрановски райком, текущии перспективни планаш кхоачашъеча керттердар кадраш йолга ларде а лувцаш, чӀоагӀа тернам тӀаухийт кадраш хьахоржилга, уж дӀанийсъелга, царна кхетам лулга, балха стили методаши таханарча ден декхарашка хьежжа леладара. Уж деша каст-каста дувц парте райкома пленумашка, бюрой заседанешка, юххьанцарча парторганизацешка. Хьинаре балха юкъекхувл кулгалхой отчеташка ладувгӀилга, къаьст-къаьстача номенклатурни болхлошца собеседованеш, царна общественно-политически аттестацеш елга санна йола формаш.

ГӀулакхаш чакхдоах кулгалхой кердачо тӀаккхуш, карагӀдаьннача кхоачам ца беши ширъяьнна балха методаш ца ловии, нахана хаддаза бувзам лоаттабе чӀоагӀа хьаштдолаш хилийтара. Кулгалдеча кадрай гӀулакхий мах бечара юххьанцарча парторганизацей лоархӀам айбу.

Тахан ала йиш я декхараш нийса белгалдахари болх чакхбаьккхари бахьан долаш дика хьокхамаш даьхад, аьнна. Эргаьяьккхай хьайбай боахама материально-техническа база, ер шу дӀадолалуш 1981 шераца нийсдича доахай 1214 тӀаништтад, шура йоаккхилга 58 процент, дулх 60 процент алсамдаьннад. Пачхьалкхенга дулх, шура йохкара пхе шера задонеш ер Ӏа чакхдоаллаше а кхоачашъяь йоахаргья.

Цунца цхьана тха балха тӀа цӀенхашта гӀалаташ а да. ХӀаьта уж дувцадоцаш да кадрашта кхетам луча ледарлоаш, партийни кулгалдара стили методаши чакхйоахача кхоачамбоацараш хиларца. Масала, дикачу фух дола Ӏаьсий довш тӀерадувлийт, уж кӀезига хьахул. «10 лет Октября», «Экажевский» совхозашка доал во дар нийделар эггара хьалха оаха тӀахьожам цкъаза къахаташа лоаттабаь хиларца, Ӏаладинзар из хаддаза, дерригa чулоацаш, решени тӀаьцари из кхоачашъяри цхьана леладеш хилар.

Райкома бюрос укх тӀеххьарча пхаь шера балхара дӀаваьккхав шиъ совхозий директор, пхоъ партбюрой секретарь, цхьабола керттера специалисташ. Анализо хьахьекхад, боахама кадрай бехктокхам айбарца цхьана еррига категорей болча кулгалхошта хьинаре нравственни кхетам луш, коллективашкара морально политически хьалаш чӀоагӀдеш, санхетаме дисциплина йолаш хулга Ӏалашдеш доацилга. Политико-кхетама болх даим тӀаберзабаь хинабац хьадда экономически декхараш кхоачашдара, массанахьа чакхйоаккхаш яцар масе оагӀонаштеи хаддазеи идеологически воздействи яра ленински принцип. Ерригача къахьегама коллективашкарча парторганизацешта мегадац боагӀача боараме идейни чӀоагӀал, къахьегамеи общественнии хьинар долаш наха кхетам бала.

Даькъана эксплуатаци ел-теи из дегӀакхувлилгеи, аьлар Нохч-ГӀалгӀай бувзаме производственно - технически управлене начальника **А. З. Хаита**, тхо чакхдиха гӀерт кадрашца бу болх тоабарца цхьана.

Массехк шера управлене, цхьайолча бувзаме предприятешка уж цу е вокх гӀулакха тӀа бахийтар дукха кулгалдечеи инженерно-технически болхлой конкурсаш чакхйоах. Цу тайпарча конкурсашка уж еш хьахиннараш шерра дӀадовзийтаро болхлой бехктокхам айбу, тӀадиллача гӀулакхацара цар безам совбоах. Цу гӀулакха тӀалеста я моральнии материальнии стимулировани яра йола кхыйола формаш, шерра юкъенхувла бригадни хьисапе къахьегам вӀаштӀехьбаккхари шекински методи.

Кулгалду кадраш предприятешка хьахаржара болх парте районни комитетаща айхха бувзам болаш чакхбоахк, ма йиш хулийт цу е вокх мотте кулгалхо хьожаделга кхы а чӀоагӀагӀа уйла яь бехктокхаме хетарш кхоачашде.

Цунца цхьана тха балха тӀа В. К. Фотеева доклада тӀа из белгалдаьккха ма хиллара, долаш да цӀенхаштта кхоачамбоацараш. Цхьайолча бувзама предприятешка хьауха техника монтаж яь ца йоалаш боарамал тӀех ха йоаккхаш уллаш хул, цкъаза цох бизза пайда эцац. Биззача боараме болх беш яц йолаш йола бувзама каналаш, хӀанз йолча телефонни сетей емкосташ, телеграфни станцеш, радиоузлаш. Кхоачамбоацараш да бувзама средствашта эксплуатаци еча, наха гӀулакх лоаттадеча. Уж кхоачамбоацараш цкъаза ца хила а тарлора цу гӀулакха кхы тӀа дӀалхийта средстваш а эшацар цхьаболчар шоай болх догцӀена, дика вӀаштӀехьбаьнна, сага дикахетар де йовш хьаборс. Бакъда, из массе а хана деш дац. Из бахьан долаш хьахул телефонаша, радиоточкаша болх во барах, гаьнна къамаьлаш дара даь заказаш тӀехьадахарах, корреспонденцеш ханханнахьа хьа ца кхахьарах дола лотхьамаш.

Цу негативни гӀулакхашта анализ йича, дӀаккет уж хьахилара бахьанаш кадрови балда тӀа гӀалаташ дувлийтарца нийслуш хилар.

Кадраща бу болх эффективни хилийтара лоархӀаме хӀама да де тӀайицачун тӀахьожам лоаттабари цунцара бехктохкам лаакбари. Тха хӀанз а вӀаштӀехьдаьннадац моттигашка кхоачашде йиш йолчеи уж декхарийла болчеи гӀулакхех къехка кулгалхой ца хулийтилга. Уж кхоачамбоацараш дӀададахара кадраща бу болх эргабаьккха тоабара йолча формахи методехи ма могга дикагӀа пайда эцаргба.

Кадраща беча балха тӀа ленински принципаш лелае, шоашта тӀадиллача гӀулакхаца уж лакха бехктохкам болаш хилийтар дукха царна кхетам бала безаш хиларах дийцар пленуме «Грознефть» объединене парткома секретара **Ю. В. Василюшкина**. Объединене партийни комитето чакхдоахача организационно - политически гӀулакхашта юкъе эггара боккхагӀча лоархӀаме да, наха кхетам баларах хада йиш йоаца даьъе хиларах тарра, тӀайицача решенешта тӀахьожам лоаттабелга. Из болх вӀаштӀехьбоаккхилга дукхача даькъе тийша да лохерча партийни звеньях. Техникеи технологеи эргаьяккха тоаяра цар шоай оагӀорахьара лоаттабу тӀахьожам бийза хила беза производственни отношенеш тоаярца. Цу даькъе коллективистски хьисапе къахьегам вӀаштӀехьбаккхар а долаш. Цу тайпара беча балха чулаьцаб 70 процент къахьегамхой, царех 403 цхьан нарядагӀа болх беш ва, хӀаьта 237 КТУ юкъе а йоалаь.

Объединенера берригa кулгалхойи керттера инженераши лакхера образовани йолаш а коммунисташ болаш а ба. Царех кхоалагӀдола дакъа бараш 40 шу далаза ба. Объединене кулгалдеча боксонца преемственность хулга, хьалхалатта опыт, доккхагӀдолча ноахалий толашагӀйола традицеш йоаржаелга Ӏалашду.

Бакъда, партийни балха тӀа юкъмоттигера дола из гӀулакх вӀаштӀехьдовнхача дииза дисараш, гӀалаташ долаш да. Объединене парткома, структурни подразделеней партийни организацеша хӀанз а ледара айбу партийно-политически балха тӀахьожамо дӀадехарий лоархӀам. Лохерча коллективашка юкъарчал йоацаш дикна организаторски болх бе боагӀача метте бюро заседанеш, собранеш ярах, цу е кхыча кулгалхочоа критика ярах кхоачам а бий дут гӀулакх. Боахама гӀулакхаш къоастадеча партийни комитетаща доагӀар на эггара хьалха из лелабеча нахаца болх бар да, яхаш парте аьча указанешта е йоагӀа терко тӀаахийтац.

Практико хьахьокхаш ма хиллара, тӀахьожам па хиларо хьахулийт кхоачамбоацараш, гӀалаташ, хӀаьта цкъаза цхьадола зуламаш а. Цу тайпара дар нийделар Грозненски технологически транспорта управлене (хиина начальник Э. Аракелов, хиина парторганизаце секретарь Н. Овсянников). Планови дисциплинана тӀахьожам ца хилар, берригача рантех болча кулгалхоша принципиальность ца гойтар бахьан долаш укхаза приписказш ярга баьлар, коллектив морально толхайир. Цхьан хана дика болх беш хиина предприяти эггара чӀоагӀагӀа тӀехьайисар.

Негативни гӀулакхаш цкъаза парторганизацей шоай инициативах хьагуча ца доахаш, лакхе латта партийни органаш юкъе гӀертача мара нахал ца доахаш моттигаш хул. ХӀаьта, кхетадеш ма дий, юхера шоай гӀадвута дикадараш а бохами сагото нйтен кхоачамбоацараш а уж дикагӀа гуш хила езилга.

«Грознефть» объединене доаккхача мехкдаьтгана тоъал лакхача боараме стабилизаци яра хьакъехьа декхар отгадаьча хьалашка интенсивни факторий чотагӀа производства эффективность лакхъяра отгадаь гӀулакхаш чакхдахар дукха лоаттабеча тӀахьожама лоархӀам кхы а лакхлу. Из декхар Ӏалашде дезар хӀанзара ноахал да. Тахан хьалхашка латтача декхара тӀаберзабаь гӀулакх довзаш, профессиональни компетентность йолаш, партийни хьисапе из болх вӀаштӀехьбаккхара нийсбаь хилларах дукхача даькъе тийша хургба вай кхоана боахама толам. Уж дӀадехараш дӀахорча хана а шоай бӀаргкӀал лоаттадергда объединене партийни, боахама кулгалхоша.

Трибуна тӀа ва Наурски райисполкома председатель **С. С. Аюбов.**

КПСС райкома бюрос, райисполкомо, аьлар цо, даим терко тӀаухийт юртийи станицийи Советий исполкомий кулгалхой состава дикал тоаяра, из къаьтта гучадаьлар тӀеххьара хоржамаш чакхдаьхача хана. ХӀанз Советашта керте латт гӀулакх дика вӀаштӀехьдаккха ховш, вахара а практически а опыт, лаьрххӀа образовани йола нах.

КПСС ЦК апрельски (1984 ш.) Пленумо «Халкъа депутатий Советий болх дӀахо а тоабарах» лаьца тӀайицача соцамо райисполкомагара ше беча балхага кхыча тайпара хьожилга дӀадийхар. Юрта боахама управлене начальниках райисполкома председатела заместитель варо аттестаце, юкъарчал йоацаш бехктохкам тӀабужабу районни агропромышленни комплексе латта гӀулакхаш бахьан.

Балха тӀа Ӏие пайдане гӀулакх долга хьаьекхад кулгалхошта еча аттестаце, юкъарчал йоацаш моттигашка, коллективашка хетараш теркал а деш, балха стили методаши тахнаро хьагойт кулгалхо шийн балхах лоархӀаву е вац.

Иштта цу тайпара выводаш яр бахьан долаш укх тӀеххьарча хана «Красное знамя», «Россия» колхозий, «Северный» совхозе, «Сельхозхимия» районни объединене, колхозий, совхозий цхьайолча подразделеней кулгалхой хийцар, царна ногаметта шоай гӀулакх довзаши тӀахьаьннеи нах а хьожабеш. ХӀаьта хано хьахьекхар из бакъахьа даь хӀама хиннилга.

Бакъда, тхона нарагӀдаьннадац ерригa проблемаш къоастаяь яха. Хьадда аьлча, РАПО-на шийн нах оарцагӀбоахеи балха координации лоархӀам айбе мегадац, ерригаш дӀаьхаяц ведомственни духьаленаш, совлеи регламенташ уттаелгеи ца йоагӀа онеха елгеи. Дуккха дешаш (мичахьа, маца фу дӀае йоагӀа, уж мишта чуяца еза, кхыдола гӀулакхаш) республика юрта боахама министерстве, ведомствашка къестадеш да. Каст-каста нийслу РАПО кулгалхошкеи специалисташкеи хаьтта хӀама доацаш кадрови дешаш къестадеш. Иштта, масала, аттестаци ярцеи «Наурский» совхоза коллектива собране кхоалагӀча отделене управляюще В. Иванова характеристика чӀоагӀъярцеи из отделенена кулгалде карагӀдоалаш вац, аьнна заключени яьяр. ХӀаьта «Чечено-Ингушвино» объединене, из теркал а ца деш, директорий резерва кийчъеча курсашка деша хьожавав из.

Къамаьл де дош лу Шелковской района «Коминтерн» колхоза председатела **Н. А. Юшковаа.**

Тха колхозе къахьегаш ва, аьлар цо, 897 саг. 58 специалисто кулгалду ерригача подразделенешта доакъоштеи. Царех дукха дукхагӀбараш колхоза стипендиаташ болаш дийша а дийца, шбай колхозе къахьега юхабаьхха ба.

Колхоза чотагӀа хӀанз а дешаш ва тха школа чакхъяьнха 19 саг. Цига шоаш дешача юкъа колхозе практика дӀахьош хул уж. Колхоза партийни организаци, правлени боахама доал деча берригa къахьегамхой юкъеоза гӀерт. Итт шу да тхацига доал дара отраслеви структура болх беш йола. ВӀашагӀъехкай цехий, отрядий, фермай советаш. Производственни советашка гӀолла лимитно-чекови расчетий система а йолаш боахама расчет, бухсоцаш хьахинначунга хьежжа алапи а телаш, бригадни подряд юкъейоалаяьй.

ХӀанз болх беш да кулгалхойи специалисташи подрядагӀа къахьега бахара е, вешта аьлча, ерригa колхоза цу тӀа яккхара. Кердача тайпара къахьегам вӀаштӀехьбаккхаро тешаву цхьайтталагӀча пятилетка планаш меттел социалистически декхараш а кхоачашде аьттув хургхилара.

Специалисташ ийчбеча республикански школа боккха болх бу. Бакъда, бакъахьа хургда аьна хет из болх председателашца, директорашца беш хилча а. Дика базови боахамаш хьа а херж, цар опыт дӀайовзийташ кулгалхой Ӏомабе боагӀа — къона бараш а стаж йолаш бараш а. Цу тайпарча практически школас, дикача кулгалхой говзал йовза йиш хиларо даим боккха пайда лу, боахам лелабе Ӏомаву.

1984 шера итогаш бӀарччы хьайцача колхозо пачхьалкхенга керттера юртбоахама продукци йохкара задйнеш кхоачашъяьнйб, 817 эзар сом пайда баьккхаб.

Тха гӀулакхаш кхы а дикагӀа леладргдар, нагахь санна минсельхоза, опытни станце специалисташа тхоца цхьана юртбоахама производствана интенсификаци яра дешаш къестадоре. Масала, тха районе на леладара кертерьяраш бурунни даьгӀенаш я. КӀезигъеннай цар тӀара баьцаш. Цхьайола даьгӀенаш гӀомараша дӀалаьцай. Оаха болх бу бурунаш тоае гӀертташ. Бакъда, барт болаши цкъаза квалифицированнии деш дац уж гӀулакхаш. ХӀаьта Ӏилман рекомендацеш тхона хьателаш яц.

Къамаьл деш ва «Грозненский рабочий» газета редактор **Д. К. Белуглый.**

Укх тӀеххьарча хана, къаьстта КПСС ЦК ноябрьски Пленума хиннячул тӀехьагӀа, аьлар цо, республиканси керайоазоно дукхагӀа лазду партийни комитетий балха стили методаши эргаяьха тоярах лаьца.

Цу темах йола материалаш наха чӀоагӀа хьаштдолаш тӀаэц. Редакце хӀара дийнахьа бӀаь гаргга письмо ух. Даим яхар санна, царна юкъе шеко йоацаш массехк хул парте членашта, цу даькъе кулгалду балхаш дерашта гӀулакхах дог ца лазарах, бюрократически оамалаш тойтарах, хӀаьта цкъаза гуччахьа социалистически законности морали телхаярах цӀенхаштта критика еш. Цхьайола материалаш оаха келатох, дукхагӀьяраш тахкаран доагӀар дараи моттигашка дӀайохьийт. Кхетадеш да, царех цхьаяраш тахкача харц хилар гучадоалилга. ХӀаьта йоагӀаш лаьрьяраш сагото кхоачийташ хул. Идейно-политически кхетам балара, эггара хьалха нравственни кхетам балара бала кхаьчая я республика общественность. Наха уйла ю мишта тоадергдар-хьогӀ гӀулакх, яхаш, хӀ-ехамаш ду, предложенеш тел, безам тӀаолаш дола дагалаттараш хьадоагӀт.

Центральни пресса хьонкхамагӀа республикански пресса а дукхагӀа хоамаш ду газеташ дешарашка партийни, советски, профсоюзни, боахама органий балхах. Каст-каста араоал укх рубрикашта кӀала: «КПСС обкоме», «Нохч-ГӀалгӀай АССР Лакхехьарча Совета Президиуме», «Республика Министрий Советерна отчеташ».

Цунца дийза цхьа поменаш лургьяр ва, информировани (бувцараш журналисташ ба) шоаш а дикагӀа информировании хила безар, аьнна. Халахете а, укхала долаш да цӀенхаштта дийза дисараш. Укх тӀеххьарча хана, масела, кӀезигагӀа хул журналистий республика кулгалдеча болхлошцара вӀашагӀкхетараш. Юкъ-юкъе обкома викалаша цӀи аьлча санна сиха тулду цу е вокх кулгалдеча новкъостаца вӀашагӀкхийтача дергдола хеттараш, бакъда, гӀулакх цкъаза цу тӀа соц.

Са лоацца дувца безам ба тха публикацей действенностах. Царна юкъе кӀезига яц хьалхалаттача опытах йола материалаш. Из иштта дале а дукхача шерашка сона дагадагӀац цу тайпарча выступленей хьакъехьа йоагӀа реакци хинна моттиг. ХӀаьта хьалхалатта опыт йоаржаю материалаш теркал ца яр а кхетаде доагӀа доал ца хилари цу резерваех пайда эца ца ловри санна.

Масее а хана ахац динза дисараштa, кхоачамбоацараштa терко тӀаозача, бюрократизмаца, дог ца лазарца, доал ца хиларца, кхыдолча айпашца къовсм лоаттабеча критически материалех даьчох лаьца хоамаш а. Масала, 1983 шера газета тӀа араьлар Ермоловски юрта гуччахьарча письмон ди чакхдаккхарах йола отчет. Газет дешараш чӀоагӀа раьза бар шоашта лоаттадеча бытови гӀулакхашта. Цу дерригача дешашта координаци елга, гӀулакх боъонгахьа доаккхилга шийна дӀатӀаэца езаш яр Грозненски райисполком. Цул тӀехьагӀа шоза цу вӀашагӀкхетарах дола дош шийн оагӀонаш тӀа гӀеттадир газето, цун лерагӀа материалаш арайийлар: «Деша лоархӀамъ», «Де лийрхӀараш Ӏальмате дар», аьнна. ХӀаьта а хьалха санна Ӏимад ца еш Іеш я исполком, газетага хоам бе ше деккарийла йоацаш санна.

Дукхаза дагадохийта долаше а жоп луш яц КПСС Ачхой-Мартановски райком а «Кьахатий чоал» яхача статьях лаьца, юрта боахама министерство — «Специалист командировне вахача» яхача статьяна. Цу тайпара масалаш кхы а долаш да. ХӀаьта Центральни Комитето дукхаза дӀадийхад партийни, советски организацешкара, министерствашкара, ведомствашкара кепайоаон тӀа яьча критикана йоагӀа реакци хила еза, гӀулакх тоадара де эшар дийза дардац, аьнна.

* * *

Дийцача дешах лаьца боагӀа шерра соцам тӀайийцар.

РСФСР Министрий Совет вIашагIйоллараx бола

РСФСР Лакхехьарча Совета

СОЦАМ

(Йистедоалар. Доладур 1-ча оагIо тIа).

РСФСР хьун боахама министр — **Прилепо** Николай Михайлович.

РСФСР мелиорацеи хин боахамен министр — **Лотинов** Владимир Павлович.

РСФСР дулхен шурийн промышленноста министр — **Конарыгин** Василий Семенович.

РСФСР кхачан промышленноста министр — **Чистовласов** Степан Иванович.

РСФСР сомийн баьцадаарийн боахама министр — **Наумов** Владимир Иванович.

РСФСР гIишлош яра материалий промышленноста министр — **Военушкин** Сергей Федорович.

РСФСР просвещене министр — **Веселов** Георгий Петрович.

РСФСР чкъаьрий боахама министр — **Пересыпкин** Иван Павлович.

РСФСР бувзама министр — **Байцур** Глеб Григорьевич.

РСФСР юрта гIишлош яра министр — **Батраков** Валентин Петрович.

РСФСР юрта боахама министр — **Никонов** Виктор Петрович.

РСФСР текстильни промышленноста министр — **Парамонов** Альберт Михайлович.

РСФСР торговле министр — **Шимкевский** Всеволод Павлович.

РСФСР финансай министр — **Бобровников** Андрей Андреевич.

РСФСР юстице министр — **Сухарев** Александр Яковлевич.

РСФСР автомобильни наькъий министр — **Николаев** Алексей Александрович.

РСФСР автомобильни транспорта министр — **Сухин** Юрий Сергеевич.

РСФСР бахача наха бытовой гIулакхаш дара министр — **Дуденков** Иван Григорьевич.

РСФСР жилищно - гражданск гIишлош яра министр — **Зибров** Олег Кириллович.

РСФСР жилищно - коммунальни боахама министр — **Попов** Владимир Иванович.

РСФСР моттигерча промышленноста министр — **Успенский** Виктор Константинович.

РСФСР хин флота министр — **Багров** Леонид Васильевич.

РСФСР социальни Iалашон министр — **Комарова** Домна Павловна.

РСФСР доагора промышленноста министр — **Архипов** Владимир Григорьевич.

РСФСР гIишлош яра гIулакхашта йолча Паччахьалкхен комитета председатель — **Сабанеев** Станислав Николаевич.

РСФСР мехкадьтта продукташца Iалашдара йолча Паччахьалкхен комитета председатель — **Тарканов** Владимир Самуилович.

РСФСР комеаш деларан чкъагIар доаккхача промышленностан йолча Паччахьалкхен комитета председатель — **Мишук** Александр Степанович.

РСФСР къахьегама йолча Паччахьалкхен комитета председатель — **Блохин** Анатолий Прокопьевич.

РСФСР маьхаьта йолча Паччахьалкхен комитета председатель — **Фролов** Константин Иванович.

РСФСР профессионально-технически образованена йолча Паччахьалкхен комитета председатель — **Каныев** Геронтий Леонтьевич.

РСФСР кинематографена йолча Паччахьалкхен комитета председатель — **Сычев** Николай Яковлевич.

РСФСР издательствашта, полиграфена, книжни торговлена йолча Паччахьалкхен комитета председатель — **Смирнов** Николай Васильевич.

РСФСР юрта боахам производственно - технически Iалашбара йолча Паччахьалкхен комитета председатель — **Босенко** Николай Васильевич.

РСФСР материально - технически Iалашонча йолча Паччахьалкхен комитета председатель — **Ломакин** Юрий Иванович.

РСФСР Министрий Совета управляющи делами — **Зарубин** Иван Иванович.

РСФСР Центральни статистически управлене начальник — **Дрючин** Александр Павлович.

РСФСР Министрий Совета долча РСФСР Закона 22 статьяга хьежжа РСФСР Министрий Совета состава юкъехьу РСФСР халкъа тIахьожама Комитета председатель.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Н. ОРЛОВ.
РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Х. НЕШКОВ.
Москва, Кремль.
1985 ш., 26 марта.

СССР ОБОРОНА МИНИСТРА

ПРИКАЗ

1985 ш. 28 март № 72 г. Москва.

Бокъонца дола военни гIулакх дара оттаяь хана лаш ьха баьнна военно гIулакхаш тIара вах запасе а бохийташ, СССР Герзашцарча Низий мугIарашкара дIабахарахи 1985 ш. апреле — июне граждапаш бокъонца дола военни гIулакх де ар тIанна тIахьехарахи.

«Массане а юкъарча воински декхара хьакъехьарча» Законага хьежжа приказ ду аз:

1. Бокъонца дола военни гIулакх дара оттаяь ханаш яьха баьнна, хоадаяь яа йолча гIулакха тIара военни вах запасе а бохийташ, 1985 ш. апреле — июне Советски Эскара, ТIема - Форда Флота, доазон тIарчеи чурчеи бIуний мутIарашкара дIабахар.

2. Укх приказа 1 пункте белгалбаьха военни гIулакхаш тIара вах запасе бохийташ хиларца дувзаденна тIахьехача дийнахьа 18 шу даьнна, бокъонца дола военни гIулакх де тIахьехилга тIехьадаккхаш йола бокъо йоацаш бола кагий нах а хIаьта кхта тIахьехара ханаш хьалкагIа хинна, тIахьехара ханаш тIехьаяхара бокъо кхоачаенна бола граждацаш а Советски Эскаре, ТIема-Форда Флоте, доазон тIарчеи чурчеи бIунашка хьожа хьа а йолаш бокъонца дола военни гIулакх де 1985 ш. апреле — июне тIахьеха.

3. Приказ дIакхайкадолда ерригача роташка, батареяшка, эскадрильяшка, кемаш тIа

СССР оборона министр Советски Союза Маршал С. СОКОЛОВ.

РЕСПУБЛИКАНСКИ ШТАБЕ

20 апрель — КОММУНИСТИЧЕСКИ СУББОТНИК

Селхан КПСС обкома секретара Е. В. Тумсоева председателал а деш, парте областной комитете хилар Ленински коммунистически субботника кийчо ярн на чакхдаккхарая йолча республикански штаба аргIанара заседани. Штабе ладийгIар республикански газетий, телевидени радиов редакторашта 1985 шера 20 апреле хургдолча субботника кийчо миштэ ю дIахьокхаш массови информаце средстваша беча балха хьакъехьарча информаце. Грозненски швейни производственни объединени «Чечено-Ингушшвейпром»' яхача производственно - совхозни объединени кулгалхоша субботника кийчо еш беча балхах аьча отчеташка.

Штабо могайр субботника долча дийнахьа кхоьлча материализаца болх бертба яьнна дIакхайкаяь ССР Союза 60 шу дизара цIерагIа «Оргтехника» яхача объединене «Электроприбор» завода коллектива инициатива.

Спорта хоамаш

Грознерча С. М. Кирова цIерагIча парке хилар Сийлахь-боккхача Даймехка тIема тIа советски халкъо Котало яьккха 40 шу дизара хетаяь республикай яйтаатлетически кросс. Цун юкъе дакъа лацар республика районашкарча а шийла лоIамах йолча спортивни обществашкарча а 500 совгIа физкультурникаш. Къаьстта теркам тIаозаш хилар «Трудовые резервы» общества викал, дунен халкъашта юкъерча класса спорта мастер, укх шерара СССР чемпионка Новосельцова Лилия ерда 500 метр дIоахал доа дистанция.

Районашта юкъе толаш хилар Наурски районера баьхка физкультурникаш, шоллагIа моттиг яьккхар шелковчакаш, кхоалагIа моттиг Гудермеса команда яьккхар.

Спортивни обществашта юкъе хьалхара моттиг яьккхай «Буревестник» ДСО команда, шоллагIа хилар «Урожай» яхача общества коллектив, кхоалагIа — «Труд» общества физкультурникаш.

СУРТА ТIА: республикански яйтаатлетически кросса цхьан дистанце тIа.

В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

БОКС

Город Пензерча яйтаатлетически манежа тIа вIашагIкхийта хиннав цIи бIаь совгIа боксер, вай мехка капирхошта юкъерча хьалхле ликкара яхьашка дакъа лаца лацарахьа. «Динамо» яхача спортивни общества Центральни совета вIашагIтехача командаша а волаш, цига дакъа лацар сеакха къоначарча юкъе толаш хиннавь, вуриёта шу даьнназа спорта мастера, Грознерча Арсалиев Iусмана (75 кг).

Хьалхарча къовсаме из эшаву Ленинградера спорта мастер А. Бойцов. Цуа Iехьаьга кхоазе летача, кхоазе кот а волаш, чемпион хул цох.

Из боксер кхеваьа тренера В. Моребиса. Хiанз Арсалиев кийчлуш ва тайп-тайпарча боккхийча турнирашка.

ВОЛЕЙБОЛ

Грознерча Малх б у з е в электросетей спортивни зале чакхдьинай хьалхарча лига чуйоагIача командашта юкъерча СССР чемпионата чудоагIа ловзараш. Цйс коллективо къайсар цига 9-гIен 17-гIен моттигаш. Ленинградерчеи Воронежерчеи волейболисташа мара ца эшабеш чакхбалар грозненски «Автомобилиста» спортсменаш. Цар эшайир Павлодарера, Душанбера, Фрунзера, Ереванера, Кишиневера, Вильнюсера коллективаш.

Воронежера «Кристалл» шийл хьалха а йоалийташ, «Автомобилиста» иттагIа моттиг яьккхар.

Апрель бетта Свердловски СССР кубок яккхара турнире ловзаргьа Грознера команда.

ШАХМАТАШ

Чакхьаьннай шахматех Грознен командин хьалхле яккхара яхаш. Города физкультурни коллективаша лакъа лаьца из турнир хетаяь яр Котало 40 шу дизара. Итт коллектив яр къувсаш, шин группа йийкъа яр уж.

Хьалхарча группе финальни къовсамаш хилале толаш хилар «Промавтоматика» НПО команда, цунна тIехьа — «Грознефтегеофизика» треста шахматисташ.

ШоллагIа группе толаш хилар «Автоспецоборудоване», «Электроприбор» заводий коллективаш.

Уж йиъ команда яр финале вIашагIкхийтараш. Цу турнире хьалхара моттиг яьккхар «Промавтоматика» НПО шахматисташа, шоллагIа «Автоспецоборудоване» заводерчар, кхоалагIа яр — «Грознефтегеофизика» треста коллективо.

КIАЛТОХАРГАХ ЛАТАР

Город Аргуне «Урожай» ДСО республикански совета кубок къуйсаш яр шийл лоIамах кIалтохаргах летарий Грозненски, Назрановски, Урус - Мартановски, Шалински районийн город Аргунен вIашагIтеха командаш.

Карара нара теха кубок яьккхар фусамдаьша. ШоллагIа моттиг Грозненски районерча спортсменашка кхачар, кхоалагIа хилар Назрановски коллектив.

Редактор О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

Хьадувла, дагадовла вай!

ГIАЛГIАЙ ОРФОГРАФЕХ

Орфографи е правописани (гIалгIай меттала аьлча, нийса яздар) декхарийла я йоазув атта, сихка Iодешалург долаш хилийта. Из-м массане а кхетаду. ХIаьта малагIа орфографи я езар? Дукха ба из орфографи фонетически хьисапе хилча бакъахьа хеташ. Фонетически орфографе принцип чоалхане яц: дош Iояздe деза, из дIаоаллача е хьахоззача тайпара. Цу принципа мутIахьбараш дукха ба.

Амма, массабараш цхьатарра луй-хьогI? — Лец. Цхьабараш мерех лувш ба, вокхараш цхьаьца йола оаз ца салъуш е харцахьа салаш ба. Кхоалаг1бараш кхыча меттара акцент йолаш лувш ба, цхьабараш **гIайбаш** оал, вокхар — **гIайбеш** аргла. цхьанне сога **дов** книжка арг да, вонхо сога **дола** книжка аргда, **шибаз** салараш а ба, **сибаз** саларааш а ба, **хьаж** аьлар ца оалаш **хьажо** аьлар ихе деза аьнна хетараш а ба. ХIерана шинчие оалча тайпара дош дIаладой, цу йоазонах саг кхетаргвац.

Кхы а ала деза: къамаьла оазаш а хезаш массанена цхьатарра. Цхьаццанехьа цхьаннена лоаца а хоз, вокхаьна цига **ы** хоз, кхоалагI чунна **е** хоз (**се** лог — **сы** лог, **дирст** — **дырст**, и. кх. дI.). Хьахоззача е дIаоаллача тайпара Iоязьаь йоазув орфографически йоазув дац. Из фонетически транскрипци я.

Бакъда, метта фонетически (дIаоалаш, хьахозача бесса) яздеш дола дешаш а хул. ДукхагIа морфологически принцип лелача ерсий йоазонца а да (уж) **дом, мука, моль, кот, крот**, и. кх. дI.), хIаьта гIалгIай йоазонца кхы а дукхагIа да (**виал, моа, пхьар, пхьагал, илли, никал, яра, дика, хоза**, и. кх. дI.). Морфологически принципах дIаяздеш дола дешаш ерсий метта дукха а дукхагIа да, амма, гIалгIай метта а кIезига дац уж, бакъда, кхы а дукхагIа хила-м дезар.

Морфологически принципо тIадуллар, вайна ма харра, хIара оала, дешахьалхе, суффикс, чаккхе даим цхьатарра язъяр да, царна чуйоагIаш йола оазаш фонетически позицега хьежжа хувцалой а. Оаз, ше латтача моттигага хьежжа, масала, деша йисте — шийна уллув йолча оазага хьежжа хувцалуш хул: Iойожаш, уллув латтачунна тараерзаш, из шийна тараерзаеш е пох хийрайоалаш, лоацлуш, йIаьхлуш и. кх. дI. (редукци, ассимиляци, диссимиляци, аккомодаци и. кх. дI.). Уж санна дола оазай хувцамаш орфографически йоазоно теркалде йиш йолаш дац. Царех фонетически хувцамаш оал. Уж хувцамаш хIана хул атта хоалу цхьа кIезиг - дукха лингвистически кийчо йолаш волча сага. Масала, цIердешай дукхален таьрахье **ш** — на метта **ж** хоз, из йисте латте, бакъда, из йисте ца латтача, **ш** доагIилга хьагойт (кулгаж, бакъда, кулгаша — кулгашта, кулгашца), цудухьа цIерадожаре а **«ш»** язде деза — кулгаш; меннай яхача форме чаккхенга **в** хозе а, **в** язде деза: укхаза **й** — на хьалха а хIаьаду, й-на хьалха кIаьлой а, кхыча оазашта хьалха а ше долча тайпара дус, масала, меннай, меннаб. Укх ерриг формаш цхьатарра хьахоттар [illegible]

тохарца, уж цхьагаьра Iоязъе а еза. Цхьан грамматически категорен формаш тайп-тайпара мишта язъю? Хьажал укх формашка а: **яхай, яьгIай, тхьайсай** и. кх. дI. Укхаза а й-на хьалхенка латташехьа, кIаьдлац ше дIаьха лоландаь, амма, формаш цеIаш я: **яьгIай** дале а **еддай** дале а. Вай ювцаш латтача укх формашка вай чаккхен — **ай** увттадой, уж хьаллара грамматически никъ кегабу вай, уж шоай системах, парадигмах йоах вай. Эрсий дешашка **мясной, рядовой** оалаш **я** хоз. ХIаьта хоэар аьнна язде йиш яц из. Язде йиш я нагахьа санна дешана вай транскрипци йой, бакъда, орфографегIа язде йиш яц.

Укхаза къоастаде дезаш цхьаькха а да. Оазай хувцамаш бе-бе хул. Вай орфографе терко е езац яхаш дувцараш фонетически хувцамаш да. ХIаьта метта кхы а исторически грамматически хул хувцамаш: **да — дай, алар — оалар — аьлар; сена — сена, сада — соада, отта — уетта**. Цар фонетически позицеца бувзам а бац, уж хьахкина бахьан исторически, Iилмана мара кхета а лургдац. Цар грамматически гIулакх а леладу: неп, ха, лозар и кх. дI. — хьагойташ. Вай дувцараш уж хувцамаш дац. Вай дувцараш фонетически хувцамаш да.

Цхьаболча къоаькъосташа орфографех еча дукхагIа йолча предложеней ларде уллар да, фонетически хувцамаш орфографе теркалде деза мотташ хилар. Из нийса дац. Морфологически принцип юкъера дIаяккха мегаргйоацаш дукха моттигаш я гIалгIай метта. Цу принципах дIаязъе еза хургйолча ханара формаш а: **воагIаргва, йоагIаргья, доагIаргда, боагIаргба**. Уж цхьатарра къахкина я; причасте лоIаме формаш тIа йолча ханара бувзама хан дош (глагол—связка) тIакхетарца. Е **йоагIагья**, е **йоагIагьй** («Сердало», 18.XII. 1984 ш.) язде йиш яц.

Цигга кхы а яздаьд «Дош кхоачалуча мукъаза оаз **«гI»** е **«х»** хозе. (массанахьа **«гIа»** язде деза. «ТIаккха **хох, херх, мах** и. кх. дI. довзаргдоацача даха йиш йий?

«Х» зовне в дийрзе **«гI»** санна хоз, на **«х»** чаккхе яле, вешта аьлча,' из грамматически маIан долаш йола морфема яле: лоамах, даьх, наьнах, даьхех. Укхаза хоз из оаз **«гI»** санна. Бакъда, **«х»** — на метта **«гI»** язде йиш йоацилга атта хоргда, вай иск долча оазан тIехьа кхы а оазаш хургйолаш дош эргадоакхе: лоамаха, лоамеха, наьнаха, ноанойха, хььнашха. Эрсий метта зовне оаз деша йисте нийсъелча къораерз, бакъда, (лоб, воз), амма, саго артдац **лоп, вос** язде, аьнна.

ГIалгIай метта чаккхенаш — къора оазаш — **х, — с, — ш** зовне ерз. ЦIерадешай дукхлен таьрахьен йолча ханарча деепричастешкен **ш** — на метта — **ж** хоз (кулгаж, дулаж). дер дожаре — **с** — на метта — **з** — хоз (наназ аьлар, даз кхыбар), хотталург дожаре — **х** — на метта — **гI** — хоз (дувен рузнъагI). ХIаьта а цу оазай хувцаяларга а па хьожаш, къора алалаш язде деза. Бокъалдар аьнна, белгалцIерий лоттаре лаIашна чаккхе язде деза а х — дар (исторически ги формаш хьалынна хотталург дожарах): хоахха, дикахоа (хIоа язду хоахха, дикагIа). Исторически, этимологически [illegible]

ски, орфоэпически нийсагIа, дикагIа товш яр уж формаш нитта язйича.

Цхьан автора хет — **г, нг, лг**, — яха суффиксаш кIаьда хьарак долаш язъе еза, аьнна. ГIалгIай метта мукъаза оазаш кIаьдлу цхьайолча мукъача оазашта (— **й**, — **ий**, — **ей**, — **аь**-на и. кх. дI.) хьалха нийсъелча. Эрсий метта мукъаза оаз кIаьда хила йиш я, миччахьа латте а, цудухьа эрсий метта кIаьда хьарак оттадеза далац. ГIалгIай метта из увттадар сов да — **г, нг, лг** — (кхы а — **рг**) яхача суффиксашка мукъаза оазаш кIаьда я, хьалха царна уллув **и** хиннадь — **иг** > — **г**, — **инг** > — **нг**, — **риг** > — **рг**. Цу суффиксашка **«ь»** оттаде дезар из оттадарон цаотталарон маIан къоастадоре, масала, **«дутталрг»** аьлча цхьа маIан даларе, **«дутталарьг»** аьлча кхыдола маIан даларе: (хьажал, эрсий **жар — жарь, угол — уголь**). Оазай хувцам бахьан долаш цу суффиксашна хьахиниа (**г**), (**н**), (**р**) яхача оазай кIаьдаз йоалово хьагойтадар аьнна, саго харцахьа ошаргьяш уж. Школе орфоэпически болх беш, хьехархочо белгалдаккха деза, цар кIаьдал йоалою хьа ца хьокхе а, цу суффиксай мукъаза оазаш кIаьда йолга, — **лг**, — **рг**, — **нг**, — **г** лхача суффиксашта хьалха нийсъеча, цар мукъаза оазаш кIаьдал бахьан долаш, кIаьлдлу **а а**, из (**н**) — **нга** доал, бакъда из ассимиляци бахьан хулаш бола оазан хувцам орфографе тIаьца йиш яц: дешал — дешалга, хувцал — хувцалга, дуттар — дуттарг, ахкар — ахкарт.

Оазай хувцамаш гIалгIай метта чурадаьнна хьийзандаь, дукха хIамаш хувцаленна гIалгIай меттаца: тIехьара мукъа оаз дIахоадаеш (дешлоаг, лел, мел, хьех, Iаь я. кх. дI.), юкъелаттар Iохецаш (вахана — ваха): лоацъеш, тирайоацараш тараерзаеш (аьлна — аьна, кхийтна — кхийтта, ведна — ведда), тарайраш хийрайоалаш, моттиг дIа-юха хувцаш я. кх. дI. Уж оазай хувцамаш бахьан долаш тайп - тайпара омонимаш хьехиннай гIалгIай метта: сиха **деш** — **жIале деш**, беращта **хьех** — **хьех** я, хий **мел** — — **мел** я, фата **етт** — **етт** бетта и. кх. дI. Омонимаш масадолча метташка хул, бакъда, уж сов тIехьаьлча, новкъарле ю цар. Оазай хувцамаш бахьан долаш омографаш (дIаоалеш тайп - тайпара йоллашехьа, цхьатарра дIаяздау дешаш) а тIаккхийттай гIалгIай метта: балха **ваха** веза, дукха **ваха** хьо, Наьсаре **ваха** вечав; **ваха** баркал аьннад, **ваха** новкъостал ле — яхача ханара причасти **ваха** хьахиннай **вахана** яхача формах, (**н**) Iо а лежа, цкан доаллача (**в**) — нах цхьа дIаьха (**в**) а хинна, Иштта **в** хьахиннал дур дожаре латтача цIерадешай чаккхенашка а: **нахана** — **наха**, **лаьттана** — **лаьтта**. 60 шу хьалха эрдаьннача З. Мальсагова «ГIалгIай грамматика тIа» дур дожаре чаккхен цин варнант йоаладьй — **ина**, — **а**.

Лингвистий гIулакх да мотт тахкар, цун законаш а, цох йоалхаш йола тенденцеш а тохкар, нийсагIа мотта нормах йоагIаш йола формаш хьахоттар. [illegible]

ла цун хьест ба, цунах са а доаллаш. Бакъда, литературно - йоазон мотт цкъа окдабаьча, цун а аргIа йоагIа лебеш болча метта «доалле», цун цхьаццайолча формай, дешай, произношеней оагIув хьалаца, уж дIа-хьа къоастие, харцахьараяраш, просторечнияраш литературни меттара дIаяратта, вцараш чуоза. Д. Н. Ушаковс аьннал, йоазув метта костюм я, из лелаеш атта, паргIата хила еза, аьнна.

Лоаша аьлча, орфографе бокъонаш оттеш дидалийта йиш яц дешаца хулаш дола оазай хувцамаш деша доаттами.

ДIахо, дош дIаяздарн дIалари, вешта аьлча, деша йоазон сурти цун произношени цаI хила езац. Вай «кхийттай», «меннай», «маргIа», и. кх. дI. яздора аьнна, вай яха дезац чаккхенга — **ай**, вай яха деза — **ий** — **ьда**, масала, меннай», «маддa» и. кх. дI. Цу гIулакха йолаш я орфографи а орфоэпи а. «Сердало» тIа арайийнача статьяй цхьаболча авторашa Iилман ларда тIа доаццаш хеттарехьа дола тайп - тайпара хIамаш могадар дувзаденна да орфографи, орфоэпи вIашш къоастаеш ца хиларца.

ГIалгIай орфографена товлаза яргйоацаш моттигаш я, лакхе вай белгальякхай царех цхьаяраш. «Сердало» тIа йийцараш дукхагIа уж йолаш даь.

Дукха ха я, шиз а боабу вай юкъ-юкъе дувца а дувцаш, цхьан ларда тIа ца а доаккхаш графика а, орфографи а тоаяра гIулакх деладарах. Цунна айхха бувзам болаш да тахан-арча нахаро дIадеххача боарем тIа доаккхаш, школашка мотт хьехалга тоадар. Из дара мел эшаш дола хьалаш Советий Iаьдало вайна хьа я делад. 60 шу совгIа ха я гIалгIай мотт ший йоазув долаш хьабоагIа. Из гIулакх нийсача боарам тIа дакхха Iилманхой, йоккха опыт йола специалисташ хьалкхийнаб цу юкъа. Цудухьа вай декхарийла да дешашкаро гIулакхага доалаш практически из хIама дIачакхдаккха, гIалгIай мотт дегIабара тендекшеш а лоархIаш, царна духьалйоаца формаш хьал а лоацаш. Оазай хувцамаш бахьан долаш хула варианташ е просторечни вариантaш литературно - йоазон меттанара дIа а тетташ.

Орфографе бокъонаш увттаяр, орфографически словараш, метта учебникаш яздар цхьан сага дулургдоаш хIама дац. Царех цхьа болх арахецалехьа, из массе оагIорахьа, шерра бувца беза Iилманхой, яздархой, хьехархой. иштта кхыбараш юкъе а болаш. Школера учебникаш Iилман ларда тIа а долаш, эрсийн воазоа арахьарча къамийн а меттайх долча учебникашта нийсса долаш ца хуле, гIулакх меттахьа даргдац.

Ер дискусси графикаш орфографехи йоллашехьа а, цхьаболча авторашa меттах нийх йола лоарзIаме, актуальни проблемаш юкъ литературни мотт дегIабара наькъаш, халкъа дешаш хьалохьдеш бе безаш бола лексикографически болх, арадаьннача словарий кхоачамбоацараш, чоалхале дешаш яздаре бокъонаш я. кх. дI. Укхаш а, кхыбараш а (масала, кхыча меттанкара хьаийца дешаш гIалгIай грамматико каралерзадара наькъаш, талмачал дел хула проблемаш, пунктуационни хьаранаш а, кх. дI.) хетаргаш, графикаш, орфографеш [illegible]

Р. АХРИЕВА, ЧИТУ доцент.

ТЕЛЕВИДЕНИ

28 МАРТ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — «Ха а ха, хьаде а Iоналe». Школьникашта дола Iилма - довзийтара фильм.
9.05 — Артиллере маршалца Н. Н. Казаковца школьникаш вIашагIкхетар.
9.50 — «Тхоца сагота хургьяц хьона» яхача телевизионни спектакла премьера. 3-гIа серм.
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — Сийлахь - йоккхача Котало 40 шу дизарга. «Минус сийн данихаленаш», «Сийнача смгалара оалхазараш» яха телевизионни документални фильмаш.
15.40 — «Шахматни школа». Гоазала урокаш. Ведущи — дунен халкъашта юкъера гроссмейстер Ю. Л. Авербах.
16.10 — «Кердадараш».
16.15 — «Кхоаненгара хьаша» яхача пхи серех долча берашта лаьрхIача телевизионни художественни фильма премьера. 4-гIа серм.
17.20 — «...ЛАхайтта шу даьннен бокхагIен».
18.05 — Марксизм - ленински университет. «Ши дуне — шин политика». Передаче дакъа лоацаш ба КПСС ЦК член, Дунен халкъашта юкъерча отдела заведующе заместитель, философски Iилмай доктор В. В. Загладин СССР АН корреспондент, Iилман техникан философски а социальни а проблемашта йолча СССР АН Президиумерча Iилман совета председатель И. Т. Фролов.
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — «Фуд оалхазаргаш кхараш». Мультфильм.
19.15 — Экрана тIа — кинокомеди. «ВIаьсти» (1947 ш.).
21.00 — «Ха».
21.35 — Сийлахь - йоккхача Котало 40 шу дизарга. «Уж накъхаш вай дицдалийта йиш яц». Поэзи. П. Шубин.
21.55 — Г. Гендель. Из ваь 300 шу дизара.
23.10 — «Тахан дунен тIа».

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйранера гимнастика.
8.20 — «Кхераме голатохар». Кхо серм йола телевизионни художественни фильм. 2-гIа серм.
9.10 — «Мамай школа».
9.40 — «Шун накъахашта мол лу оаха». («Географи» яхача циклацара).
10.10 — «Зарево» яхача халкъа ансамбла выступлени. Денешара передача.
10.40 — «Художникех дола дувцараш». РСФСР заслуженни художник Н. Славина. Ленинградера передача.
11.25 — «Мишта гIоргвай со ВЛКСМ райкоме?». Горькера передача.
11.45 — В. Прокушевс дIаоала эрсий махкеш.
12.15 — Испански мотт.
12.45 — «Хина дукхала». Субтитраш дола художественни фильм.
14.15 — «ЦIера саг ва хьо». К. И. Чуковски кхоллам дела телевизионни документальни фильм.
15.20 — «Кердадараш».
15.50 — «Кхыка доге». Документальни фильм.
16.10 — Сийлахь - йоккхача Котало 40 шу дизарга. Сийлахь - боккхача Даймехка тIема ветеранаш М. Оздоевс йола телеочерк (гIалгIай меттала).
16.30 — «Нохч-ГIалгIайчен дь».
16.50 — «Шун накъахашта мол лу оаха. Передаче дакъа лоацаш ба Нохч-ГIалгIайчен АССР нурча гIулакхий министр Ю. Ю. Мищенко.
19.10 — Дисциплинна — тема лард. ВАЗа грозненски филиалан (нохчий меттала).
19.40 — «Бийса даьхала хийла, шун бераш!».
19.50 — Сийлахь - йоккхача Котало 40 шу дизарга. «Вугагара Висмага кхачалца». Художественни фильм. 2-гIа серм.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Кхераме голатохар». Кхо серм йола телевизионни художественни фильм. 3-гIа серм.
22.45 — «Кердадараш».

29 МАРТ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — «Хьаде тхоца, хьаьаха санна, хьаде оалхачуа дигIар». ГДР-ара передача.
9.35 — «ВIаьсти». Художественни фильм.
11.20 — «Тхоца сагота хургьяц хьона» яхача телевизионни спектакла премьера. 4-гIа серм.
12.00 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — Социалистически паччахьалкхенийн документальни фильмаш: «Кр бахьан хиннай Котало» (ПНР — ЧССР). «Баьцара чьтар» — Дрездене» (ГДР), «Iа, Iа, кIайн» (СФРЮ).
15.25 — «Эрсий метта къамаьл».
15.55 — «Цивилизацей наькъаш вIашагIдетталуча» Мальта Республика историех тахкарча денахи йола киноочерк.
16.15 — «Кердадараш».
16.25 — «Кхоаненгара хьаша» яхача берашта дола пхи серех латтача телевизионни художественни фильма премьера. 5-гIа серм.
17.30 — «ГIарагIураш» яха станци» яхача телевизионни документальни фильма премьера (Владивосток).
17.45 — «Нинмцай кIирр».
18.15 — «Содружество». Телевизионни журнал.
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — «Сагь законы». Ведущи СССР генеральни покурора заместитель В. В. Найденов.
19.30 — «Иллн оал Ребена Одналонна».
19.40 — Сийлахь - йоккхача Котало 40 шу дизарга. «Котало стратегия» яхача дукха серех йолча телевизионни документальни фильма премьера. 4-гIа фильм — «Сталинградски тIом».
21.00 — «Ха».
21.35 — «Кинопанорама».
23.20 — «Тахан дунен тIа».
23.35 — «Московские новости» яхача газета приз яккхара йола дунен халкъашта юкъера спортивни гимнастика яьхаш.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйранера гимнастика.
8.20 — «Кхераме голатохар». Кхо серм йола телевизионни художественни фильм. 3-гIа серм.
9.30 — Ашараш йоях Ерригсоюзни Ерригроссийски конкурсий лауреатеша В. Азовов (балалайка). О. Глухов (балалайка).
9.50 — «Якуте дошув» яхача телевизионни документальни фильма премьера.
10.10 — «Кьоначар кхоллам».
10.50 — Краснодарски телевидене студе программа.
11.50 — «Хьона дагадоагIа, новкъост...».
12.50 — «ТIехьара шеис». Художественни фильм.
14.10 — Английски мотт.
14.40 — «Вахар миссел дIахадола халкар» яхача телевизионни документальни фильма премьера. СССР халкъа артистка Г. Б. Измайловай кхоламах (Ташкент).
15.10 — «Кердадараш».
17.05 — Документальни фильм.
17.25 — Фильм-реклама.
17.35 — «Республика кхаш тIа». Юртабоахама обзорени (гIалгIай меттала).
17.50 — «ТIыамаш хилар». Документальни фильм.
18.10 — «Нохч-ГIалгIайчен дь».
18.30 — Бригадин подряда дегIабахара перспективах. «Московский» совхоз (нохчий меттала).
18.55 — Цхьан поантден итошашь.
19.15 — Ритмически гимнастика.
19.45 — Ахнйн иамга давалараш.
20.00 — «Бийса даьхала хийла, шун бераш!».
20.15 — «Саг. Лаьтта. Аллам».
21.00 — «Ха».
21.35 — «Салют, фестиваль». Москва хургйолча XII-ча Ерригача дунен кагирхойн студентийн фестивала кийчъяла къоначар передача. Перерыв йоача хана (22.40) — «Кердадараш».

РАДИО

28 МАРТ
I ПРОГРАММА

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
6.43 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
6.58 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
6.55 — Хоамаш. Хоттамах бола хоам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
8.23 — «Сердало» газета обзор.
8.30 — Передачий программа (эрсий меттала).
8.33 — Передачий программа (гIалгIай меттала).
8.35 — Реклама (эрсий меттала).
8.40 — «Дего тIадиллараш» (нохчий меттала).
9.13 — «Тха музыкальни гаьрель» (нохчий меттала).
11.15 — «Нучеш доагIа бер хана хургдоаш». Беседа (нохчий меттала).
11.30 — «Яхье хьалхле ньлевраш». Корреспонденци (гIалгIай меттала).
11.45 — «ХIаман йоакхо яр эгзара хьалха» (эрсий меттала).
17.15 — Передачий программ. Хоттамах бола хоам (эрсий меттала).
17.16 — «Экономика Iоналеш» (эрсий меттала).
17.31 — «Шоана, юрта болхахой хьалхле ньлевраш». Концерт (гIалгIай меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30 — «Юртара вахар» (гIалгIай меттала).
18.40 — «Атест» яха радиожурнал (гIалгIай меттала).

УКВ.

17.00 — «Ренина музыкени». Музыкальни передача.
17.33 — Сулаев М. дешашта даьха иллеш.
18.01 — «Къона оазаш». Концерт.
18.31 — Нохч-ГIалгIай музыка.

«...ий» газета обзор.
8.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
8.30 — Передачий программа (эрсий меттала).
8.33 — Передачий программа (нохчий меттала).
8.36 — Илли оал Усманов Нирана (нохчий меттала).
11.15 — «Хьала болхараш» яха корреспонденци (гIалгIай меттала).
11.30 — «Боадо йохаш» яхача М-С. Плиева повеста тIара дакъа (гIалгIай меттала).
11.50 — Реклама (эрсий меттала).
13.15 — Концерт (гIалгIай меттала).
17.15 — Передачий программ. Хоттамах бола хоам (эрсий меттала).
17.16 — «Баьздарн антимонунисташа дувцар». Беседа (нохчий меттала).
17.31 — «Веш лелаврашта дола говзанчий кхехамаш» (эрсий меттала).
17.46 — Шведов Виктор. «Нохчий рапсоди» (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30 — «Юртара вахар» (эрсий меттала).

29 МАРТ
I ПРОГРАММА

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
6.50 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
6.50 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
6.55 — Хоамаш. Хоттамах бола хоам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабо...

Хоттамаш

Тахан республике гIоллеи Грозней моркхаш а йолаш, йоачан а йоашаш, Iуйрийна цхьайолча моттигашка дохк а доалаш, тайп - тайпарча оагIонашкахьара секунде 0—5 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 5—10, Грозне 7—9 градус йоацал йолаш хилен тарлу.

Кховна моркаш а йолаш, йоачан а йоашаш, цхьайолча моттигашка дохк а доалаш, тайп - тайпарча оагIонашкахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсанна — 3 +2, дийнахьа + 4 + 9 градус йолаш хилен тарлу.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителя — 2-85-07; бехктархоша секретара — 2-84-88; отделий: партийни вахара — 2-54-04; промышленностех транспортех — 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84; культура — 2-64-75; кехаташ — 2-65-64; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-88; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-65-64; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен, ереи, шоаттен деношка

СФ05112. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 1461.